

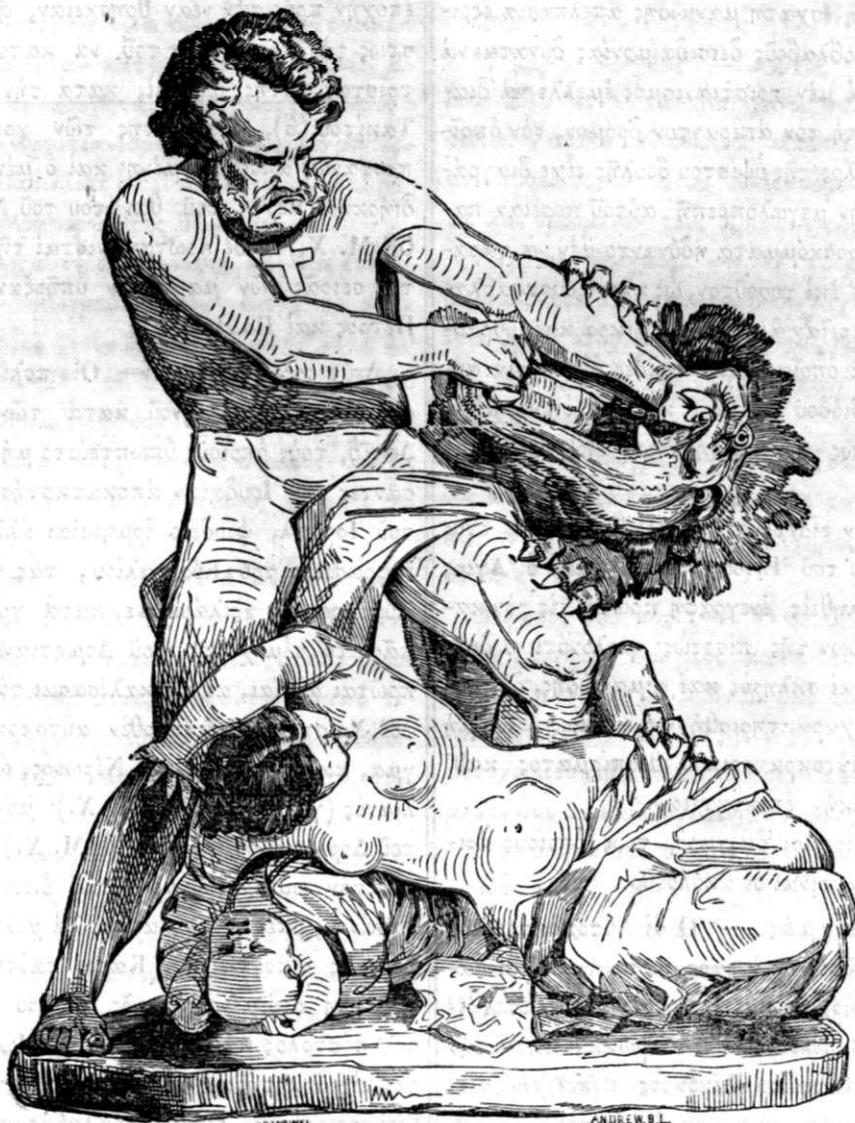
ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΡΠΙΝΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

Αριθ. 5.)

(1847. Νοέμβριος.

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ.

Δέκα μεγάλους διωγμούς υπέστησαν οί Χριστιανοί κατά τους αρχαίους τῆς Ἐκκλησίας χρόνους, ἢ μάλλον εἶπεῖν, δέκα μανιώδεις μάχας διήγειραν κατά τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης, καὶ ἑκάστη ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξε λαμπρὰ νίκη

τοῦ φωτός κατὰ τοῦ σκότους, τῆς ἀληθείας κατὰ τοῦ ψεύδους, τῆς οὐρανοδιδάκτου ἡμῶν θρησκείας κατὰ τῆς μωρᾶς εἰδωλολατρίας· καὶ ἔρρεε μὲν ἑκάστοτε ἀθρόνως τὸ αἷμα τῶν πιστῶν, ἀλλ' ὁ μὲν χριστιανισμὸς, ὅσον ἐστερεῖτο τοὺς στρατιώτας αὐ-

του, τόσον άπεκαθίστατο ισχυρός και έδραϊος, τό δέ μαρτύριον τών ευσεβών συνεπλήρωσεν ένδόξως τόν θρίαμβον του Σταυρου, και έτάχυνε τήν καθ' όλην τήν οικουμένην διάδοσιν τής άληθοῦς λατρείας, κατά τής οποίας ματαιώς ό μόν άρχηγός του σκότους διήγειρε και συνεκίνησεν όλας τας καταχθονίους αυτού δυνάμεις, οι δέ δυνατοί τής γής, άντέταξαν τό πῦρ, τόν σιδηρον και τας φοικτοτέρας βασάνους, όσας ή έσχάτη μανικώδης άπελπησία έξοιστρομένη υπό θεοβλαβούς δεισιδαιμονίας δύναταινά έπινοήση· διότι ό μόν χριστιανισμός έμείλλε να διατρέξη ως άστραπή τόν άπέραντον δρόμον, τόν όποιον ό έρός δάκτυλος τής ύψίστου βουλής είχε διαγράψει, τά δέ εις τήν μεγαλοπρεπή αυτού πορείαν παρεμβαλλόμενα προσκόμματα ήδύναντο μόν να ταραξωσιν αυτόν, άλλ' έπί τοσοῦτον, ως κλονίζουσιν άθλασθώς μεγάλην ή βαρείαν άμαξαν τά μικρά και εύθραυστα λιθάρια, τά όποια μωροί παιδες βίπτουσιν αυθαδώς έπί τής διόδου αυτής, και τά όποια αυτή συντριβεί σοβαρως και υπερηφάνως επ' αυτών διερχομένη.

Ηδη δέν είχαν εισέτι παρέλθει όλόκληρον έτος από του θανάτου του Ιησου Χριστου, και ό Άγιος Στέφανος λιθοβοληθείς, έγγραφέη πρώτος εις τόν κατάλογον τών ήρώων τής πίστεως· μολοντι ό διωγμός οὔτος, άν και σκληρός και αίματώδης, δέν δύναται όμως να χαρακτηρησθῆ ως γενικός, ως μη διαταχθείς δι' Αυτοκρατορικού θεσπίσματος καθ' όλην τήν Ρωμαϊκήν επικράτειαν.

Οι δέ δέκα έπίσημοι διωγμοί, τούς όποιους αριθμεί ή Εκκλησία, είναι οι ακόλουθοι.

Πρώτος διωγμός — Ο δι' Αυτοκρατορικού διατάγματος πρώτος έπίσημος κατά του Χριστιανισμού διωγμός ήρχισε κατά τό 66 έτος από Χριστου, επί τής Βασιλείας του Νέρωνος, κατά τήν μαρτυρίαν του Ευσεβίου λέγοντος *αεκαί έβήροσε πρώτον Νέρωνα τούτο τό δόγμα διάφορτα· έτέδει δ' άρα τοις πάσι και τούτο επιγραφῆναι αυτώ, ως άν πρώτος των Αυτοκρατόρων τής εις τό θεόν ευσεβείας άναδειχθείη πολέμιος* (α). Ο θηριώδης οὔτος ήγεμόν πυρπολήσας κρυφίως τήν Ρώμην, διὰ να ευφρανθῆ εκ τής θέας τής φοικώδους ταύτης καταστροφής,

και δια ν' ανοίξη ευρύ στάδιον εις τήν προς τό οικοδομείν μανίαν αυτού, και θλέπων ότι οι κάτοικοι τής Ρώμης ήρχισαν να υποπτεύονται τήν βδελυράν ταύτην ένοχήντου, έφαντάσθη να στρέψη κατ' άλλων τήν κατ' αυτού διεγειρομένην φοικην, διαβάλλων τούς χριστιανούς ως αυτουργούς του άνοσιουργήματος τούτου. Τό δέ πλείστον μέρος του Ρωμαϊκου όχλου έχθρικώς διακείμενον κατ' εκείνην τήν έποχήν προς τήν νέαν θρησκείαν, άπεδέχθη ευχαρίστως τήν περίστασιν του να καταδιώξη τούς λατρευτάς αυτής, άν και, κατά τήν μαρτυρίαν του Τακίτου (β), ή άθωότης των χριστιανών υπήρχε προφανώς άποδεδειγμένη· και ό μόν διωγμός οὔτος, διήρκησε μέχρι του θανάτου του Νέρωνος (έν έτει 68 Μ. Χ.) οι δέ πρωταγωνισται τής λαμπράς ταύτης σειράς των μαρτύρων υπήρξαν οι Άπόστολοι Πέτρος και Παῦλος.

Δεύτερος διωγμός. — Οι πολιτικοί φόβοι του αίμοδόρου Δομητιανου κατά των άπογόνων του Δαυιδ, τούς όποιους υποπτεύετο μήπως άπελευθερώσαντες τήν Ιουδαϊαν άποκαταστήσωσι τό βασίλειον του Ισραήλ, ψευδεϊς έρμηνείαι άλληγορικών τινων έγγραψων του Ευαγγελίου, τας οποίας ό υποπτος Αυτοκράτωρ έξελάμβανε κατά γράμμα, και επί πᾶσι τό αίμοχαρές του Δομητιανου, υπήρξαν αι πρώται αιτίαι, αι προκαλέσασαι τό υπ' αυτού κατά του Χριστιανισμού εκδοθέν αυτοκρατορικόν διάταγμα, κατά μίμησιν του Νέρωνος, ως λέγει ό Τερτυλιανός (γ), (έν έτει 96 Μ. Χ.)· μόνος δέ ό θάνατος του Δομητιανου (έν έτει 96 Μ. Χ.) κατέπαυσε τόν φοικτόν τούτον διωγμόν, του όποιου τας σκληράς βασάνους υπέστησαν και πολλά μέλη τής Αυτοκρατορικής οικογενείας. Κατά ταύτην τήν έποχήν επέμφθη δεδεμένος εκ τής Εφέσου εις Ρώμην και ό Άπόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης, όπου ποτισθείς δηλητήριον φάρμακον, και τεθείς εις λέθητα ζέοντος ελαιου, εξήλθεν άβλαβής, και μετά ταῦτα έξωρίσθη εις τήν νήσον Πάτμον δια τήν μαρτυρίαν του Ιησου Χριστου, ως ό ίδιος αναφέρει έν τῆ άποκαλύψει αυτού· κατά τήν αυτήν έποχήν υπήφερων όμοίως τόν δια Χριστόν θάνατον Άντίπας ό

(β) Χρονικ. βιβλ. Ε'.

(γ) Απολογ. κεφ. Ε'.

(α) Έκκλ. Ιστορία βιβλ. Β' κεφ. ΙΕ'.

μάρτυς εις Πέργαμον, Τιμόθεος ό Άπόστολος, Ονήσιμος, Κλήμης, Διονύσιος ό Αρεοπαγίτης και ό Νικηφόρος (δ).

Τρίτος διωγμός. — Ο Τραιανός κινούμενος υπό των συμφερόντων τής ειδωλολατρείας, ήτις ήτον ή επικρατούσα θρησκεία, και από ιδέας πολιτικής ευταξίας, άπηγόρευσε ρητώς μόνον τας συνελεύσεις των Χριστιανών. Οι δέ Διοικηται των Ρωμαϊκων επαρχιών, υπερβάντες τά όρια των αυτοκρατορικων διαταγμάτων, έπραξαν κατά των Χριστιανών άπανθρωποτάτας σκληρότητας, και τοιουτοτρόπως ό τρίτος κατά του Χριστιανισμού διωγμός χρονολογείται από τής Βασιλείας ενός των άρίστων και μεγαλητέρων Αυτοκρατόρων τής Ρώμης.

Άλλ' ή μεγάλη αυτη αυστηρότης και βία επέφεραν τό τέλος του διωγμου τούτου, διότι τό αίμα των μαρτύρων έβρεε τόσον άφθόνως, ώστε μετά 19 έτων πάλην (ήτοι από τά 97 μέχρι των 116), ό διοικητής τής Βιθυνίας έγγραφε προς τόν Αυτοκράτορα, ότι δέν ευρισκε πλέον ίκανούς δημίους δια να θανατόνη τούς ενόχους· ό δέ Τραιανός διέταξε να παύση ό διωγμός.

Τέταρτος διωγμός. — Πολιτικά αίτια υπεχρέωσαν επίσης τόν Άδριανόν εις τό να διατάξη τήν αυστηράν ένεργείαν των νόμων, οτινες άπηγόρευον τήν σύστασιν νέας θρησκείας, και οὔτος είναι ό τέταρτος κατά του Χριστιανισμού διωγμός, άρχάμενος από τό έτος 118 και τελειώσας εις τό έτος 126.

Άλλά και ό Αυτοκράτωρ Άντωνίνος ό Πιος δέν διέταξε μόν έπίσημως τήν κατάδίωξιν του Χριστιανισμού, άνείχετο όμως τούς υπό των Επαρχων αυτού καθημερινώς πραττομένους φόνους και σκληρούς αίκισμούς κατά των Χριστιανών· ό διωγμός οὔτος διήρκησεν από τά 138 μέχρι των 153, ότε ό αυτός Άντωνίνος κατέπαυσε αυτόν δι' Αυτοκρατορικού διατάγματος, αλλά δέν συναριθμείται μετά των δέκα έπισήμων διωγμών.

Πέμπτος διωγμός. — Μάρκος Αύρηλιος βασιλεύσας κατά τά 161, υπήρξεν ό αγαθώτερος και έναρετώτερος Αυτοκράτωρ τής Ρώμης· αλλά τυφλούμενος υπό τής προς τά ειδωλα μεγάλης αυτού

(δ) Μελετ. Έκκλ. Ιστορ. Αϊών Α' κεφ. ΙΖ'.

δεισιδαιμονίας, υπήρξε κατά δυστυχίαν ό σκληρότερος διώκτης του Χριστιανισμού, άν και κατά τόν Μελέτιον (ε) δέν σώζεται άπόδειξις του ότι ό Μάρκος Αύρηλιος διέταξε ποτε δι' Αυτοκρατορικού διατάγματος τούτον τόν υπό τής Εκκλησίας αριθμούμενον πέμπτον έπίσημον διωγμόν.

Έκτος διωγμός. — Οὔτος έκινήθη υπό του Αυτοκράτορος Σεπτιμίου Σευήρου, άρχάμενος από τό έτος 203 μέχρι του έτους 211:

Έβδομος διωγμός. — Οὔτος ανεφάνη κατά τό έτος 235 Μ. Χ. επί Μαξιμινου του Θρακός, όστις διέταξεν αυτόν κινούμενος από αντιπάθειαν προς τόν προκάτοχον αυτού Άλέξανδρον Σευήρον, τιμώντα και σεβόμενον τούς Χριστιανούς.

Ογδός διωγμός. — Ο τρομερώτατος οὔτος διωγμός του Χριστιανισμού διατάχθη επί Δεκίου (έν έτει 250) κινήέντος εις τούτο, ως τινες υποθέτουσιν, εκ τής προς τήν θηριομαχίαν υπερβολικής αυτού κλίσεως.

Έννατος διωγμός. — Ο Αυτοκράτωρ Αύρηλιανός κατεδίωξεν επίσης σκληρως τόν Χριστιανισμόν, και οὔτος είναι ό έννατος έπίσημος διωγμός, άρχάμενος έν έτει 254.

Δέκατος διωγμός. — Ο δέ δέκατος και τελευταίος έπίσημος διωγμός κατά του Χριστιανισμού διατάχθη έν έτει 302 Μ. Χ. υπό των Αυτοκρατόρων Διοκλητιανου και Μαξιμιανου, οτινες μανιωδώς μετεχειρίσθησαν τά σκληρότερα και άπανθρωπότερα μέσα, δια να εξαλειψωσιν από παντός προσώπου τής γής τό όνομα του θείου κηρύγματος.

Κατά τούς φοικτούς τούτους διωγμούς, ό λαός τής Ρώμης, όστις δέν ήτο πλέον ό ήμερος εκείνος λαός, ό άγανακτών επί Βρούτου κατά του Μεγάλου Πομπηίου, διότι οὔτος είχε διατάξει τήν μεταξύ των ειρηνικων έλεφάντων μάχην, άλλ' εξαχρειωθείς υπό τής δουλείας, και τετυφλωμένος υπό τής δεισιδαιμονίας, είχε καταντῆσει λαός χαμερπής, θάρβαρος και κτηνώδης, ό λαός, λέγομεν, τής Ρώμης ένασμενιζόμενος κατ' εκείνην τήν έποχήν εις τήν θέαν τής θηριομαχίας, έχαιρε θλέπων τούς κατά του Χριστιανισμού διωγμούς, διότι εκ τής περιστάσεως ταύτης άπελάμβανε τήν θάρβαρον ευφροσύνην, του να θεωρῆ

(ε) Αυτόθι.

σπραττομένους ὑπὸ τῶν θηρίων τοῦ εἰς αὐτὰ ριπτο-
 μένους ἀδελφούς αὐτοῦ· οὔτε ἡ ἀρετὴ, οὔτε ἡ νεότης,
 οὔτε τὰ θάνατα τοσοῦτων ἀθίων θυμάτων ἠδυνήθη-
 σαν ποσῶς νὰ κινήσωσιν εἰς αἶκτον τὸν ποτὲ εὐγενῆ
 καὶ ἐνάρετον τῆς Ῥώμης λαόν· τοσοῦτον ἐκθηριού-
 ται ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος, ὅταν ἐκτραχηλισθεῖς ὑπὸ
 τῆς ἀκρασίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, κατακρη-
 μνισθῆ εἰς τὴν ἐσχάτην ἠθικὴν διαστροφὴν! ἀλλὰ
 τέλος πάντων ἡ ἀκαταμάχητος γενναϊότης τῶν ἡ-
 ρύων τῆς πίστεως, ἡ ἀντιπαλαίσασα γενναίως καὶ
 καταβαλοῦσα ἐνδόξως ὅλας τὰς φρικτὰς δυνάμεις,
 ὅσας αἱ πύλαι τοῦ ἔθους καὶ ἡ θεοβλαβὴς δεισιδαι-
 μονία εἶχον ματαίως κατ' αὐτῆς διεγείρει, ἔμελλε
 νὰ φανῆ νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος καὶ κατ' αὐτῆς
 ἀκόμη τῆς ἠλιθιότητος τοῦ ἐκβαρβαρωθέντος τούτου
 Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, ὅτε κατὰ τὸν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ
 διωγμὸν, Χριστιανὸς τις ἐβρίθθη εἰς βορὰν τῶν
 θηρίων, μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ τοῦ θηλάζοντος
 αὐτῶν βρέφους.

Τὸ ἀμφιθέατρον τῆς Ῥώμης πλήρες θεατῶν πλά-
 σης τάξεως καὶ βαθμοῦ περιέμενεν ἀνυπομόνης τὴν
 ἔναρξιν τῆς θηριώδους ταύτης ἐορτῆς, καὶ παντα-
 χόθεν ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ τοῦ διεφθαρμένου Ῥω-
 μαϊκοῦ ὄχλου, «ἀφήσατε κατ' αὐτῶν τὸν
 ἄγριον λέοντα» ἢ σάλπιγξ ἤχη, καὶ εἰς τὸ
 πρῶτον τοῦτο σῖνθημα, διέρχεται διὰ τοῦ σταδίου
 ὁ θηριοτρόφος καὶ πλησιάζει διὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν
 τῆς σιδηρᾶς γαλεάγρας τοῦ ἀγρίου λέοντος.

Τὸ δὲ εὐσεβὲς ζεύγος γονυπετὲς καὶ ἔχον μεταξὺ
 τὸ ἀθῶν αὐτοῦ βρέφος, ἀπέβηκε πρὸς τὸν ὑψιστον
 ἐνθέρμους τελευταίας προσευχᾶς.

Ἡ σάλπιγξ ἤχησεν ἐκ δευτέρου, καὶ εἰς τὸ σύν-
 θημα τοῦτο ὁ θηριοτρόφος ἀνοίγει τὴν θύραν τῆς σι-
 δηρᾶς γαλεάγρας καὶ φεύγει ἔντρομος.

Τὸ δὲ εὐσεβὲς ζεύγος ἐξηκολούθει ἀταράχως τὰς
 πρὸς τὸν Θεὸν προσευχᾶς.

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος ἠκούσθη ἐκ τρίτου, καὶ
 ὁ κρότος τῶν καταπεσοῦσιν σιδηρῶν ἀλύσεων τοῦ
 θηρίου κλονεῖ τὸν ἀέρα, καὶ συγχρόνως τρομερὸς ἄγ-
 ριος λέων ὄρμα κατὰ τοῦ προσευχομένου εὐσεβοῦς
 ζεύγους.

Ἡ ἀδυναμία τῆς ἀθροπίνου φύσεως συγκλονεῖ-
 ται, καὶ ἡ γυνὴ καταπίπτει μετὰ τοῦ βρέφους πρὸ

τῶν ποδῶν τοῦ ἀτρομήτως ἰσταμένου αὐτῆς συζύ-
 ζου «Σῶσον τὸ τέκνον μαρ!» κράζει πρὸς αὐ-
 τὸν, καὶ ὁ ἄγριος λέων, ὄρθιος ἤδη, εἶχεν ἐπιθέσει
 ἓνα μὲν τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ ποδῶν ἐπὶ τῆς κατα-
 κειμένης γυναικὸς, τοὺς δὲ δύο ἐμπροσθίους ἐπὶ τοῦ
 ἀριστεροῦ μηροῦ τοῦ ἀνδρός, καὶ ἀνοίξας τὸ ἀχανὲς
 αὐτοῦ στόμα ἔμελλε νὰ καταξέσχισῃ αὐτούς· ὅτε
 ὁ μάρτυς ἀναβλέψας πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐπικα-
 λεσθεὶς ἐνθέρμως τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, ἀρπάζει με-
 τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας τὰς δύο ἀφριζούσας σιαγῶνας
 τοῦ ἀγρίου λέοντος, τὰς ἐκτίνει βιαίως, καὶ ἐνισχυ-
 ὄμενος ὑπὸ κραταιᾶς οὐρανίου δυνάμεως, τὰς δια-
 σπᾷ ἀπ' ἀλλήλων.

Ὁ δὲ μικροπρεπὴς λαὸς τῆς Ῥώμης, ὁ διαμείνας
 ἀναίσθητος εἰς τὰς τοσαύτας ἐξόχους ἠθικὰς ἀρετὰς
 τῶν μαρτύρων, ἐξίσταται καὶ θαυμάζει τὸν θρίαμ-
 βον τῆς ὑλικῆς ταύτης ἰσχύος, ἐξαιτεῖται μετὰ
 κραυγῶν τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς χριστιανικῆς οἰκο-
 γενείας, καὶ μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως τυγχάνει
 τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ.

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ,
 ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ
 ΑΥΤΗΣ ΣΟΦΩΝ.**

Τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς κτίσεως τῆς Ἀλεξανδρείας
 οὕτω πως περιγράφει Ἀρρίανος, ὁ πιστότατος ἰσο-
 ρικὸς τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοιο ἐκστρατειῶν.
 » Ἐκεῖθεν δὲ διαβάς (Ἀλέξανδρος) τὸν πόρον, ἦκει
 » εἰς Μέμφιν. . . Ἐκ δὲ Μέμφιος κατέπλει κατὰ
 » τὸν ποταμὸν ὡς ἐπὶ θάλασσαν. . . Ἐλθὼν εἰς
 » Κάνωβον, καὶ κατὰ τὴν λίμνην τὴν Μαρίαν (α)
 » περιπλεύσας, ἀποβαίνει ὅπου νῦν Ἀλεξανδρεία πό-
 » λιν ὠκίσαι, Ἀλεξάνδρου ἐπώνυμος, καὶ ἔδοξεν αὐ-
 » τῷ ὁ χῶρος κάλλιστος κτίσαι ἐν αὐτῷ πόλιν, καὶ
 » γενέσθαι ἂν εὐδαίμονα τὴν πόλιν. Πόθος οὖν λαμ-
 » βάνει αὐτὸν τοῦ ἔργου, καὶ αὐτὸς τὰ σημεῖα τῆ
 » πόλει ἔθηκεν, ἵνα τε ἀγορὰν ἐν αὐτῇ δεῖμασθαι
 » ἔδει, καὶ ἱερά ὅσα, καὶ θεῶν, ὧν τινων, τῶν μὲν
 » Ἑλληνικῶν, Ἰσίδος δὲ Αἰγυπτίας· καὶ τὸ τεῖχος,
 » ἢ περιβεβληθῆναι. Καὶ ἐπὶ τούτου ἐθύετο καὶ τὰ

(α) Μαρσίαν ἢ Μαρσιώτην παρὰ Στράβωνι, (βιβλ. ιζ'.
 κσφ. 6. ἐκ. Κορ.) καλουμένην. Σημ. τοῦ Μεταφραστοῦ.

» ἱερά καλὰ ἐφαίνετο. Λέγεται δὲ τις καὶ τοιοῦδε
 » λόγος, οὐκ ἄπιστος ἔμοιγε· ἐθέλειν μὲν Ἀλέξαν-
 » δρον καταλιπεῖν αὐτὸν τὰ σημεῖα τοῦ τειχισμοῦ
 » τοῖς τέκτοσιν· οὐκ εἶναι δὲ ὁ τῷ τὴν γῆν ἐπιγρά-
 » ψουσι· τῶν δὲ τεκτόνων τινὰ ἐπιφρασθέντα, ὅσα
 » ἐν τεύχεσιν ἄλφιστα οἱ στρατιῶται ἐκόμιζον ζυγα-
 » γαγόντα ἐπιβάλλειν τῇ γῆ, ἵνα περ ὁ βασιλεὺς
 » ὑψηεῖτο, καὶ τὸν κύκλον οὕτω περιγραφῆναι τοῦ
 » περιτειχισμοῦ, ὃν τινα εἴη πόλει ἐποίει· τοῦτο δὲ
 » ἐπιλεξαμένους τοὺς μάντις, καὶ μάλιστα δὴ Ἀ-
 » ρίστανδρον τὸν Τελμησέα (ὃς δὴ πολλὰ μὲν καὶ
 » ἄλλα ἀληθεύσαι ἐλέγετο) Ἀλεξάνδρῳ φάναι, εὐ-
 » δαίμονα εἶσθαι τὴν πόλιν, τὰ τε ἄλλα καὶ τῶν
 » ἐκ τῆς γῆς καρπῶν εἶνεκα» (β).

Ἐκ παραδόσεως δὲ γινώσκομεν, ὅτι ἡ τοποθεσία
 αὐτῆς ἔκειτο ἐπὶ ἀρχαίας τινὸς κώμης, ἐπωνομα-
 ζομένης Ῥακώτιδος, ἐνθα ποτὲ ἐστάθμευε τῶν Αἰ-
 γυπτίων βασιλέων φρουρὰ, ἀποκρούουσα τοὺς ἐκεῖσε
 πλωζόμενους ξένους (γ). Ἴσως δὲ ἡ κώμη αὕτη εἶ-
 χε κοινωνίαν πρὸς ἐμπορικὴν τινα πόλιν Νῶ (δ),
 καταστραφεῖσαν, ὡς λέγεται, ἐπὶ τῶν εἰσβολῶν τοῦ
 Ναβουχοδονόσορος. Κατὰ τὸν Κόϊντον Κούρτιον ἡ

(β) Ἀρρίαν. Ἀναβάσ. Ἀλεξάνδρου III. 2, καὶ ἐφεξ.—
 ἰδὲ καὶ τὸν ἄτλαντα τοῦ Χωσσάρδου (Chaussard).—
 Σ. Μ. Παράβλ. Διοδώρ. Σικελιώτ. XVII. 52.— Στράβ.
 Γεωγραφ. ΙΖ'. ἀ. 6. ἐκδ. Κορ.— Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Ἀλε-
 ξάνδρου κς'. ἐκδ. Κ.

(γ) Στράβ. Γεωγρ. ΙΖ'. ἀ. 6. Οἱ μὲν οὖν τῶν Αἰ-
 γυπτίων πρότεροι βασιλεῖς, ἀγαπῶντες οἷς εἶχον, καὶ οὐ
 πάνυ ἐπεισάκτων δεόμενοι, διαβεβλημένοι πρὸς ἅπαντας
 τοὺς πλεόντας, καὶ μάλιστα τοὺς Ἕλληνας (πορθηταὶ
 γὰρ ἦσαν καὶ ἐπιθυμηταὶ τῆς αλλοτρίας κατὰ σπάνιν γῆς),
 ἐπέστησαν φυλακὴν τῷ τόπῳ τούτῳ, κελύσαντες ἀπειρ-
 γειν τοὺς προσιόντας· κατοικίαν δ' αὐτοῖς ἔδοσαν τὴν
 προσαγορευμένην Ῥακώτιν. ἢ νῦν μὲν τῆς Ἀλεξανδρείας
 πόλειος ἐστὶ μέρος τὸ ὑπερκείμενον τῶν νεωρίων, τότε δὲ
 κώμη ὑπῆρχε» Σ. Μ.

(δ) Ἡ πόλις αὕτη παρὰ Ἕλλησι καλεῖται Διὸς πόλις.
 Ταύτην δὲ τὴν ἐπικλήσιν δύο ἐξιοσημεῖωτοι πόλεις ἐν Αἰ-
 γύπτῳ ἔλαβον, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι, αἱ παρ' Ὀμήρῳ ἑκα-
 τόμυλοι Θῆβαι (Ἰλιάδ. I, 381), ὕστερον μετονομασθεῖ-
 σαι Διὸς πόλις (Στράβ. Γεωγρ. ΙΖ'. ἀ. 46). Ἡ δὲ, περὶ
 τῆς καὶ ὁ λόγος, ἡ μικρὰ, ἔκειτο εἰς τὴν ἄνω Αἰγύπτου
 ὑπεράνω τοῦ Μάνδητος ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ πο-
 ταμοῦ Νεῖλου (ὁ αἰτὶς αὐτόθ. ἀ. 19). Παρὰ δὲ Ῥω-
 μαίοις καλεῖται ἰδίως Jovis oppidum. Τὴν σήμερον ὅμως
 εἶναι μικρὸν χωρίον, ἀποκαλούμενον Χῶβ. Παράβλ. Βι-
 νέρου Λεξ. τῆς Ἀγ. Γραφῆς ἐν λέξει Νο. Σ. Μ.

ἑκτασις τῶν τειχῶν τῆς Ἀλεξανδρείας, τὰ ὅποια εἰ-
 κάζονται διαγραφέντα κατὰ τὸ σχῆμα μακεδο-
 νικοῦ μανδύου, ἦτον ὀγδοήκοντα σταδίων, τουτέστι
 πλέον ἢ τριῶν γαλλικῶν λευγῶν, ἀνά 25 σταδίου·
 ἐκάστης, ἐὰν παραδεχθῶμεν κατὰ τὸν Δάμβιλλον
 (Danville) τὸ εἶδος τοῦ σταδίου, τὸ περιλαμβάνον
 94—95 πήχεις. Διαιρεθείσης δὲ τῆς πόλεως εἰς πέντε
 μεγάλας συνοικίας, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεχώρησεν ἐκεῖ-
 θεν, ἐπιτρέψας τὴν συντέλειαν τῶν ναῶν καὶ τῶν
 βασιλείων εἰς πολλοὺς τινὰς ἀρχιτέκτονας, τῶν ὀ-
 πίων κορυφαῖος ἦτον ὁ κατὰ πολλοὺς λόγους ὡς
 μεγαλοφυῆς φημιζόμενος, καὶ παρὰ μὲν Πλινίῳ Δει-
 νοχάρης (ε), παρὰ δὲ Στράβωνι Δεινοκράτης (ς)
 καλούμενος. Διέταξε δὲ προσέτι ὁ βασιλεὺς πολ-
 λούς τῶν πέριξ οἰκούντων νὰ κατοικήσωσιν εὐθὺς
 ἐντὸς τῶν νέων τειχῶν (ζ)· διὸ καὶ Ἀμμιανὸς ὁ Μαρ-
 κελλῖνος λέγει, ὅτι ἡ Ἀλεξανδρεία κατὰ τοῦτο δικ-
 φέρει τῶν ἄλλων πόλεων, ὅτι, ἀντὶ νὰ σχηματισθῆ
 βαθμηδὸν καὶ κατὰ μικρὸν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠϋζήθη
 τὰ μέγιστα (η).

Τελευταῖον δὲ Διοδώρος ὁ Σικελιώτης, παρὰ τῶν
 φυλακτόνων τοὺς καταλόγους μαθὼν, ἀναφέρει, ὅτι
 οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλεξανδρείας συνεποσοῦντο κατὰ
 τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὲρ
 τὰς τριακοσίας χιλιάδας, οἱ ἐλεύθεροι μόνου· ἐὰν
 δὲ συμπεριληφθῶσι καὶ οἱ δούλοι, ἀποβαίνει ὁ τρι-
 πλάσιος τοῦλάχιστον ἀριθμὸς (θ).

Παρὰ ταύτας τὰς πληροφορίας ἀναπληροῦμεν τὰ
 περὶ τῆς πρώτης κτίσεως τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς
 ἐξῆς περικοπῆς τοῦ περιφήμου συγγραφέως τῆς κρι-
 τικῆς ἐρεῦνης τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου ἱστορησάντων

(ε) Πλιν. Φυσικ. ἱστορ. V. 10. «Metatus est eam
 (Alexandriam) Dinochares architectus oluribus mo-
 dis memorabili ingenio»
 (ς) Στράβ. Γεωγρ. ΙΔ'. ἀ. 23. «Μετὰ δὲ τὴν τοῦ
 νεῶ συντέλειαν, ὃν φησι Δεινοκράτους ἔργον (τοῦ δ' αὐ-
 τοῦ καὶ τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας κτίσιν, . . .)»
 (ζ) Κοϊντ. Κουρτ. βιβλ. δ'.
 (η) ὁ αὐτὸς βιβλ. κβ. 16.
 (θ) Διοδώρ. Σικελιώτ. ἐνθα ἀνωτέρω. «Τὸ δὲ τῶν κα-
 τοικούντων οἰκητόρων αὐτὴν πλήθος ὑπερβάλλει τοὺς ἐν
 ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οἰκήτορας καθ' ὃν γὰρ δὴ καιρὸν πα-
 ρεβάλλομεν εἰς Αἰγύπτου, ἔφασαν οἱ τὰς ἀναγραφὰς ἔ-
 χοντες τῶν κατοικούντων, εἶναι τοὺς ἐν αὐτῇ διατρίβον-
 τας ἐλευθέρους, πλείους τῶν τριάκοντα μυριάδων.»

Σαιντεκροΐσιου (Sainte - Croix). « Ο Ἀλέξανδρος, » λέγει, ὑποτάξας ἀμαχητὶ τὴν Αἴγυπτον, ἠθέλησε » νὰ δοξάσῃ αὐτὴν διὰ καθιδρύματος ἀξίου τοῦ ὀνό- » ματος αὐτοῦ. Ἦ μακρὰ καὶ θαυμαστὴ ἀντίστα- » σις τῶν Τυρίων, οἵτινες ἔμειναν ἐστερημένοι πά- » σης βοηθείας, ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν περὶ » τῶν πόρων τοὺς ὁποίους ἤθελε προμηθεύει τὸ » ἐμπόριον· ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ πολλαπλασιάσῃ » αὐτοὺς, κτιζὼν πόλιν, ἣτις μεταξὺ Τύρου καὶ » Καρχηδόνας κειμένη, ἤθελε δυνήθῃ νὰ προσελκύσῃ » εἰς ἑαυτὴν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τούτων καὶ » ἐκείνων τὸ ἐμπόριον. Εἰς δὲ τὴν ἐκλογὴν τῆς το- » ποθεσίας οὕτω θαυμαστῶς ἐπέτυχεν, ὥστε ἡ νέα » αὕτη πόλις ἔγεινεν ἡ μάλιστα πασῶν τῶν τοῦ ἀρ- » χαιίου κόσμου ἐμπορικῶν πόλεων περιόλιπος (ι), » μὴδὲ ποτε διαλυπούσα νὰ ἦναι δι' ὄλων δέκα ὀκτώ » ἑκατονταετηρίδων, καίτοι συνεχῶν ἐπιγενομένων » μεταβολῶν, ἡ πρωτίστη εἶδρα τοῦ ἐν Ἰνδίας ἐμ- » πορίου (ια). Οὕτω τὰ ἔθνη τῆς Δύσεως καὶ τῆς » Ἀνατολῆς συνεδέθησαν μετ' ἀλλήλων διὰ κοινοῦ » συμφέροντος, ἕνεκα ἐπιχειρήσεως ἀνομολογουμέ- » νης παρὰ πάσης τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἀξίας νὰ » ἐγκωμιάζῃται μᾶλλον παρὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν » κολοσσαίων ἐκείνων αἰνιγματικῆς ἀρχαιότητος » κτιρίων, ἔργων τεραστίων, καὶ μνημείων διαιω- » νιζόντων τὴν τῶν ἀνεγειράντων αὐτὰ ἡγεμόνων » τυραννίαν » (ιβ).

Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ περὶ τῶν σοφῶν, τοὺς ὁποίους ἡ αὕτη προήγαγεν, ἡ προ- » σείλαυσεν εἰς ἑαυτὴν, ἀναγινώσκωμεν τοὺς ὀλίγους » τούτους στίχους παρὰ Πλουτάρχου, ἔχοντας οὕτω » Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ πα- » ρῆναι τὰ περὶ τῆς βασιλείας καὶ ἡγεμονίας βιβλία » κτᾶσθαι καὶ ἀναγινώσκωμεν· ἃ γὰρ οἱ φίλοι τοῖς » βασιλεῦσιν οὐ θαρροῦσι παραινέειν, ταῦτα ἐν τοῖς

» βιβλίοις γέγραπται (ιγ). Κατὰ δὲ Στράβωνα ὡρ- » μήθησαν οἱ Λαγίδαι εἰς σύστασιν βιβλιοθηκῶν ἐκ » τοῦ παραδείγματος τοῦ Ἀριστοτέλους (ιδ). Ἀλλ' ὁ » σκοπὸς, τὸν ὁποῖον οἱ πρῶτοι τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδο- » χοι πιστότατα πάντοτε ἠκολούθησαν, ν' ἀποκαταστή- » σωσι δηλαδὴ, ὅσον τὸ δυνατὸν, αὐτοκρατορίαν συγ- » κειμένην ἐκ τῶν πλείστων ἐπικρατειῶν, αἵτινες ὑπε- » τάχθησαν εἰς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἐπι- » τρέπει εἰς ἡμᾶς νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ αἴτια τῆς » συστάσεως ταύτης καὶ ἕτερα πλεονεκτήματα, παρὰ » τὰ ἐκ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν γραμμάτων.

Ἴσως Πτολεμαῖος ὁ Σωτῆρ, ἀνὴρ τὰ μάλιστα πε- » παιδευμένος, τοῦ ὁποῖου τὰ ὑπομνήματα μετεχει- » ρίσθη εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ὁ Ἀβ- » ριανός, ἐπίστρευσεν ὅτι ἡ φήμη, τὴν ὁποίαν ἤθελαν » περιποιήσῃ εἰς αὐτὸν ὁ ζῆλος καὶ αἱ μεγάλαι αὐτοῦ » περὶ τῶν φιλολογικῶν ἐπιχειρήσεων δαπάναι παρ' » Ἑλλήσι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ξένοις λαοῖς, ἠδύνατο, » χρεῖας τυχούσης, νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐτυχή τῶν » ὀπλων αὐτοῦ ἔκθεσιν· εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι Δημήτριος » ὁ Φαληρεὺς διετάχθη νὰ ζητήσῃ παρὰ πάντων τῶν » βασιλέων καὶ ν' ἀποκτήσῃ εἰς ἀρχικὰ χειρόγραφα, » ἢ ἀντίγραφα, τὰ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένη σωζόμενα » παντοῖα συγγράμματα (ιε).

(ιγ) Πλουτάρχ. ἐν τοῖς βασιλ. καὶ αὐτοκρατ. ἀποφθέγ. » τόμ. 2. σολ 48 ἐκδ. Στερ.

(ιδ) Στράβ. Γεωγρ. ΙΓ'. ἀ. 54. . . « Ὁ γὰρ Ἀριστο- » τέλης τὴν ἑαυτοῦ (βιβλιοθήκην) Θεοφράστῳ παρέδωκεν » ὅπερ καὶ τὴν σχολὴν ἀπέλιπε, πρῶτος, ὃν ἴσμεν, συνα- » γαγῶν βιβλία καὶ διδάξας τοὺς ἐν Αἴγυπτῳ βασιλέας » βιβλιοθήκης σύνταξιν.

(ιε) Ἰωσήφ. Ἰουδαϊκ. Ἀρχαιολ. βιβλ. 12. κεφ. 2. » « Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ » βασιλέως, σπουδάζων, εἰ δυνατὸν εἶη, πάντα τὰ κατὰ » τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνόμενος, » εἴτι που μόνον ἀκούσεις σπουδῆς ἀξίον, ἢ ἡδὺ τῆ τοῦ » βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰρ περὶ τὴν συλλογὴν » τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συνηγωνίζετο » — Ἐπιφάν. » Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν σελ. 535 τῆς ἐν Βασιλ. ἐκδ. » « Ὁ γὰρ μετὰ τὴν Πτολεμαῖον δευτέρου βασιλεύσας Ἀλε- » ξανδρείας Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλάδελφος, ὡς προ- » εῖρηται, φιλόκαλός τις ἀνὴρ καὶ φιλόλογος γεγέννηται· » ὃστις βιβλιοθήκην κατασκευάσας ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀλεξάν- » δρου πόλεως, ἐν τῷ Βρουχίῳ καλουμένῳ κλίματι καὶ ἐπὶ » τοῦτο αὐτῆς πόλεως ἔρημον τὰ νῦν ὑπάρχον, ἐνεγείρισεν » Δημητρίῳ τινὶ τῷ Φαλαρηῶ τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην, » προστάξας συναγαγεῖν τὰς πανταχοῦ γῆς βίβλους, γρά-

(ι) Παράβαλ. Λιοδώρ. Σικελιώτ. XVII. α. . . Καθό- » λου δὲ ἡ πόλις (Ἀλεξάνδρεια) ποσαύτην ἐπίδοσιν ἔλα- » βεν ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις, ὥστε παρὰ πολλοῖς αὐτὴν » πρῶτην ἀριθμεῖσθαι τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην . . . » Σ. Μ.

(ια) Παράβαλ. Ροβέρτσωνος (Robertsons) ἱστορ. Ἀ- » μερικ. τομ. ἀ σελ. 20. καὶ ἱστορ. Ἰνδιῶν σελ. 19.

(ιβ) Sainte Croix. ἐν τῇ εἰς 4^{ον} ἐκδόσει σελ 286 » καὶ ἐφεξ. — Σ. Μ. παράβαλ. καὶ Στράβ. Γεωγρ. βιβλ. » 6'. σελ. 1523. ἐκδ. Κ.

Πρὸς δὲ τούτοις ἅπας ὁ βίος Δημητρίου τοῦ Φα- » ληρέως ἔμελλε ν' ἀποτυπώθῃ ἰδίως εἰς πάσας τὰς » πράξεις καὶ τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Συγκαταριθμηθεὶς » ἐνωρὶς ἐν Ἀθήναις μετὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς Μακε- » δονικῆς ἐξουσίας, ἔλαβε διὰ βοηθείας τοῦ Κασάν- » δρου τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως τῆς γενεθλίου αὐ- » τοῦ πόλεως. Ὅτι δ' ἐπὶ τῆς δεκαετοῦς αὐτοῦ διοι- » κήσεως ἐν πλήρει εὐδαιμονίᾳ διετέλεσαν αἱ Ἀθηναί, » καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Στράβωνος θεθαυῖται (ις), καὶ » ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ὃστις ἀποκαλεῖ αὐτὸν κατ' ἐξο- » χὴν πολιτικὸν ἄνδρα. (ις). λέγεται δὲ μάλιστα, ὅτι » ἡγέρθησαν εἰς τιμὴν αὐτοῦ 360 ἀνδριάντες· ἀλλ' » ὁμως δὲν πρέπει ἐκ τούτου νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς » πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης τῶν Ἀθηναίων. Διότι » μόνος Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς, υἱὸς τοῦ Ἀντιγό- » νου, ἐφάνη ἐν Ἀθήναις, τὸ 308 Π. Χ. ἔτος, δια- » κηρύττων, πρὸς εὐκολωτέραν ἐπιτυχίαν τοῦ κατὰ » τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας σκοποῦ αὐτοῦ, τὴν » ἐλευθερίαν πάντων τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι » ἀθρόους αὐτοὺς συνέτριψαν (ιη). Ὁ δὲ Φαληρεὺς εἶχε » χρεῖαν τῆς προστασίας τοῦ ἀντιπάλου, διὰ νὰ ἐκ- » φύγῃ ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτοῦ παροξυνθέντος λαοῦ, καὶ » νὰ φθάσῃ εἰς Θήβας σῶος καὶ ἀβλαβής. Ἐντεῦθεν » δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον, ἀπέκτησε τὴν φιλίαν

» φας ἐπιστολάς, καὶ προσλιπαρήσας ἕκαστον τῶν ἐπὶ γῆς » βασιλέων τε ἢ ἀρχόντων μὴ κατοκνήσαι ἀποσεῖλαι ποιη- » τῶν τε, λέγων, καὶ λογογράφων, ῥητόρων τε καὶ σοφιστῶν, » καὶ ἰατρῶν, καὶ ἰατροσοφιστῶν, καὶ ἱστοριογράφων, καὶ » λοιπῶν βίβλους ».

(ις) Στράβ. Γεωγρ. Θ'. 6'. 20. . . « Οὗτος γὰρ ὁ » ἀνὴρ (Κάσσανδρος, πρὸς μὲν τὰλλα δοκεῖ τυραννικώτε- » ρος γενέσθαι, πρὸς Ἀθηναίους δὲ εὐγνωμόνησε, λαβὼν » ὑπὸ τὴν πόλιν ἐπέστησε γὰρ τῶν πολιτῶν Δημή- » τριον τὸν Φαληρέα, τῶν Θεοφράστου τοῦ φιλοσόφου γνω- » ρίμων, ὃς οὐ μόνον οὐ κατέλυσε τὴν Δημοκρατίαν, ἀλλὰ » καὶ ἐπηνώρθωσε. Διηλοῖ δὲ τὰ ὑπομνήματα, ἃ συνέγραψε » περὶ τῆς πολιτείας ταύτης ἐκείνος ».

(ιζ) Κικέρ. Περὶ Νόμων III. 6. . . « qui vero atra » que excelleret, ut et doctrinae studiis, et regenda » civitate princeps esset ».

(ιη) Στράβ. Γεωγρ. αὐτόθι. . . . τὰς δὲ εἰκόνας » αὐτοῦ πλείους ἢ τριακοσίας κατέσπασαν οἱ ἐπαναστάν- » τες, καὶ κατεχόνευσαν ἐνίοι δὲ προστιθέασιν, ὅτι καὶ εἰς » ἀμίδας. » — Διογ. Λαερτ. ἐν Δημητρίῳ VIII. . . αὐτὸ μὴ » ἐκυρίευσαν τῷ σώματι αὐτοῦ (τοῦ Δημητρίου), ἀλλὰ » τὴν ἰὸν ἀπήρυσαν εἰς τὸν χαλκόν, κατασπᾶσαντες αὐτοῦ » τὰς εἰκόνας, καὶ τὰς μὲν ἀποδόμεινοι, τὰς δὲ βυθίσαντες, » τὰς δὲ κατακόψαντες εἰς ἀμίδας (λέγεται γὰρ καὶ τοῦτο) ».

Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπὶ πολὺ » διετήρησεν. Ἐνταῦθα δ' ἐν Αἴγυπτῳ μέγαν ἀρι- » θμὸν βιβλίων γραμματικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ πολι- » τικῶν (ιβ) ἐξέδωκεν (κ) ἄχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ » παρὰ τοῦ Σωτῆρος περὶ τοῦ διαδόχου ζητηθεῖσα » γνώμη ἔγεινε παραίτιος τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ. Διότι » ἀποροῦντος Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ποῖον τῶν ἐκ » τῶν γυναικῶν Εὐρυδίκης καὶ Βερενίκης δύο υἱῶν νὰ » ἐκλέξῃ διάδοχον ἑαυτοῦ, καὶ ἐπιμένοντος τοῦ Δη- » μητρίου εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρεσβυτέρου τῶν δύο » ἀδελφῶν, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ὁ παῖς τῆς Βε- » ρενίκης, παραλαβὼν τὸ διάδημα μετὰ τὸν θάνατον » τοῦ Σωτῆρος, ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς ἐπαρχίαν τινὰ τῆς » Αἴγυπτου, ὅπου δηχθεὶς ὑπὸ φαρμακεροῦ θηρίου, » ἐτελεύτησεν (κα).

Ὁ δευτέρου οὗτος Πτολεμαῖος ἐξηκολούθησε μετὰ » πολλοῦ ζήλου τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Πάντες δὲ » οἱ ἱστορικοὶ συμφώνως περιγράφουσιν αὐτὸν ὡς τὸν » πλουσιώτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον τῶν ἐπὶ γῆς » βασιλέων. Ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἡ βιβλιοθήκη τῆς » Ἀλεξανδρείας ἔφθασε κατὰ τὸν Ἰώσηπον εἰς τὸν » ἀριθμὸν διακοσίων χιλιάδων βιβλίων, καὶ ἦτον ἐλ- » πὶς ν' ἀναβῇ μετ' ὀλίγον εἰς πεντακοσίας χιλιά- » δας (κβ). Ὁ δὲ ἱερὸς Ἐπιφάνιος περιορίζει τὸν ἀρι- » θμὸν εἰς πεντήκοντα πέντε χιλιάδας (κγ). Γεώργιος

(ιβ) « καὶ παντοίων ἄλλων ». Διογέ. Λαερτ. αὐτόθι » IX. Σ. Μ.

(κ) Διογέ. Λαερτ. αὐτόθι. « Πλήθει δὲ βιβλίων καὶ » ἀριθμῷ στίχων σχεδὸν ἅπαντας παρελήλακε τοῖς κατ' » αὐτὸν Περιπατητικοῖς, εὐπαιδευτοῖς ὢν καὶ πολυπείροις » παρ' ὄντινον ὢν ἔστι τὰ μὲν, ἱστορικά· τὰ δὲ, πολιτικά· » τὰ δὲ περὶ ποιητῶν τὰ δὲ ῥητορικὰ· δημηγοριῶν τε καὶ » πρεσβειῶν » κ.τ.λ. Σ. Μ.

(κα) Διογέ. Λαερτ. αὐτόθι. V III. . . « Τοῦ δὲ (Πτο- » λεμαίου Σωτῆρος) οὐ πεισθέντος, ἀλλὰ παραδόντος τὸ » διάδημα τῷ ἐκ Βερενίκης, μετὰ τὴν ἐκείνου τελευταίαν » ἀξιωθῆναι πρὸς τούτου παραφυλάττεσθαι ἐν τῇ χώρᾳ » μέχρι τι δοῦναι περὶ αὐτοῦ. Ἐνταῦθα αθυμότερον διήγγεν » (ὁ Φαληρεὺς). Καὶ πῶς ὑπνώττων, ὑπ' ἀσπίδος τὴν χεῖ- » ρα δηχθεὶς, τὸν βίον μετέθηκε· καὶ θάπτεται ἐν τῷ Βου- » σιρίτῃ νομῷ, πλησίον Διοσπόλεως ».

(κβ) Ἰωσήφ. Ἰουδαϊκ. Ἀρχαιολ. ἐνθα ἀνωτέρω. . . Ἐρο- » μένου δὲ αὐτὸν (τὸν Φαληρέα) ποτὲ τοῦ Πτολεμαίου, » πόσας μυριάδας ἔχει συνειλεγμένους βιβλίων, τῶν μὲν » ὑπαρχόντων, εἶπεν, εἶναι περὶ εἰκοσίων, ὀλίγου δὲ χρόνου » εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. »

(κγ) Ἐπιφάν. αὐτόθι. . . « τοῦ δὲ ἔργου προκόπτοντος, » καὶ τῶν βιβλίων πανταχοῦθεν συναγομένων, ἠρώτησεν ὁ

δὲ ὁ Σύγκελλος εἰς δέκα μόνον μυριάδας (κδ). Ἀλλὰ, προΐοντος τοῦ χρόνου, ηἰξάνετο καὶ ἡ βιβλιοθήκη ἐπὶ πλέον· διότι πάντα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀναβιβάζουσι τὸ ποσὸν τῶν βιβλίων (κε) εἰς ἑπτακοσίας ἕως ὀκτακοσίας χιλιάδας, εἰς δύο διάφορα ὀικοδομήματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν, τὸ ἀρχαιότερον, ἔκειτο εἰς τὴν συνοικίαν, τὴν φέρουσάν τὴν ἐπωνυμίαν Βρουχίου, τὸ δὲ, εἰς τὴν τῆς Ῥακίτιδος ἐν τῷ ναῦ τοῦ Σεράπιος. Ἀλλ' ὅμως δὲν πρέπει νὰ παραβλάσωμεν τὰ βιβλία ταῦτα, κατὰ τὴν ἑκτάσιν τῆς ὕλης, πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους τὴν σήμερον τόμους· καὶ εἰάν τις σκοπήσῃ εἰς τοῦτο, ὅτι ὑπῆρχον τότε συγγραφεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεδίδοντο χίλια, δισχίλια, ἐξάκις χίλια καὶ ἔτι πλείονα συγγράμματα, ἢ τόμοι, καὶ ὅτι εἰς τόπον, ἐνθα ἐπλεόναζον οἱ Γραμματικοί, οἱ Κριτικοί καὶ οἱ Σοφισταί, ζητήματα, οὐδενὸς λόγου ἄξια, ἐγίνοντο καθ' ἑκάστην πολλῶν συγγραμμάτων ὑπόθεσις, δὲν θέλει φρίξει παρὰ πολὺ, ἀκούων τηλικαύτην τόμων πληθύν.

Παρὰ τὴν βιβλιοθήκην οἱ Λαγίδαι ἠνοιξαν ἐντὸς τῆς κατοικίας αὐτῶν Μουσεῖα, ἐνθα εὕρισκον οἰκονομῶν ἄστυλον πάντες οἱ ἐν πάσῃ παιδείᾳ ἔξοχοι ἄνδρες. Τὸ δὲ Μουσεῖον τοῦτο περιγράφει ὁ Στράβων ὡς ἑξῆς. . . «Τῶν δὲ βασιλείων μέρος ἐστὶ καὶ τὸ » Μουσεῖον, ἔχον περίπατον καὶ ἐξέδραν, καὶ οἶκον » μέγαν ἐν ᾧ τὸ συσσίτιον τῶν μετεχόντων τοῦ Μουσεῖου φιλολόγων ἀνδρῶν. Ἔστι δὲ τῆ συνῶν ταύτη καὶ χρήματα κοινὰ, καὶ ἱερεὺς ὁ ἐπὶ τῷ Μουσεῖῳ τεταγμένος. τότε μὲν ὑπὸ τῶν βασιλέων, νῦν δ' ὑπὸ Καίσαρος (κς) ».

Βασιλεῖς τὸν τὴν βιβλιοθήκην πεπιστευμένον ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅτι πόσαι δ' ἂν εἴεν βιβλία ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ συναχθεῖσαι ὁ δὲ ἀπεκρίθη τῷ βασιλεῖ, λέγων, ὅτι ἤδη μὲν εἴσι μυριάδες πέντε βιβλίων, καὶ τετρακισχίλια ὀκτακοσίου, πλείον ἢ ἔλασσον.

(κδ) Γεωργ. Συγγέλ. Χρονογρ. σελ. 271. ἐκδ. Κασσῶδ. «Τὴν μὲν Αἰγύπτου ἀρχὴν κληροῦται μετ' αὐτῶν (τὸν Σωτῆρα) Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος παῖς αὐτοῦ, ἀνὴρ τὰ πάντα σοφὸς καὶ φιλοπονῶτατος, ὃς πάντων Ἑλλήνων τε καὶ Χαλδαίων, Αἰγυπτίων τε καὶ Ῥωμαίων τὰς βίβλους συλλεξάμενος καὶ μεταγράψας τὰς ἄλλογλώσσους εἰς τὴν Ἑλλάδα γλώσσῃν, μυριάδας βιβλίων δέκα ἀπέπεσε κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ συστάσεσι βιβλιοθήκαις.»

(κε) Ἐνταῦθα ἠλέξει βιβλίον ἰσοδυναμῆ τῆ παρ' Ἀλεξάνδρειναις συνῆθει τῶν βιβλίων, αὐτῆ δὲ τῆ παρ' ἡμῖν τόμος Σ. Μ. (κς) Στράβ. Γεωγραφ. ΙΖ. σ. 8.

Ὁρθῶς δ' ἔκρινάν τινες, ὅτι ἡ πρώτη αὕτη τῶν φιλολόγων καὶ σοφῶν ἔνωσις δὲν ἀπετέλει ἰδίως λεγομένην σχολὴν (κζ)· διότι ἕκαστος αὐτῶν ἐνησχολεῖτο μετὰ πάσης ἐλευθερίας περὶ τὸ ἰδιαιτερόν τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶδος, καὶ οὕτω συνέστη πλήθος ἀνδρῶν, οἵτινες διαφόρων ἐπιστημῶν τὰς πρώτας ἐθεμελίωσαν ἀρχάς. Ἐκ τούτων, ἵνα ἀναφέρωμεν τοὺς μάλιστα πάντων διαπρέψαντας, ὁ μὲν Εὐκλείδης προεξήρχεν εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ὁ δὲ Κώνων, Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, καὶ κατ' ἑξοχὴν ὁ Ἰππαρχος, εἰς τὴν ἀστρονομίαν· ὁ δὲ Ἐρασίστρατος καὶ Ἡρόφιλος, εἰς τὴν ἀνατομίαν τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ Ἐρατοσθένης, εἰς τὰ γεωγραφικὰ· Ἀρίσταρχος δὲ ὁ Σαμοθρᾶξ, εἰς τὴν κριτικὴν φιλολογίαν. Παραλείπομεν ἐνταῦθα τοὺς πολυαριθμούς ποιητὰς, οἵτινες συμπαραλαμβάνοντο ἀνὰ ἑπτὰ, πλείαδες προσαγορευόμενοι, καὶ τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο μόνος ὁ Θεόκριτος. Παραλείπομεν προσέτι καὶ ἰδίαν τινὰ τάξιν ἀνδρῶν, καταγινόμενων εἰς μελέτας θρησκευτικὰς.

Μεταξὺ δὲ τῆς συστάσεως ταύτης τῆς βιβλιοθήκης, καὶ τῆς τοιαύτης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἰδεῶν κινήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὸ μέγα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐμπόριον, παρέχον εἰς τοὺς ξένους τόπους γενικωτέραν τὴν ἐνέργειαν, ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς γεγονὸς, τὸ ὁποῖον πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς αἰτίαν ὅλως ἐμπορικῆν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἐκδηλούμενον ἤδη ἐπὶ Φιλαδέλφου τοῦ βασιλέως, ἀνεπτύχθη μάλιστα ταχέως ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον ἀπέβη εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν κριτικὴν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ πᾶσαν καθόλου τὴν ἀρχαιότητα δοξασιῶν. Ἡ εἰς σπάνια καὶ πρωτότυπα συγγράμματα ἐπιβαλλομένη ὑπερβολὴ τιμῆ, ἢ μέχρι μανίας ἐπιζήτησις αὐτῶν καθ' ὅλους τοὺς τόπους, καὶ ἡ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἀμιλλα τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκ διακοσίων χιλιάδων τόμων βιβλιοθήκη ἐφαίνετο ὑπερέχουσα κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς τοῦ Βρουχίου, ταῦτα πάντα τὰ περιστατικὰ παρήγαγον νέαν τινὰ καὶ δραστήριον βιομηχανίαν καὶ παραποίησιν, ὑποστηριζομένην καὶ

(κζ) Ματτερίου (Matter) Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς τόμ. 1. σ. 34.

ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς τοῦ νὰ κυκλοφορῶσιν ἐπιτυχέστερον ἰδέαι τινὲς φιλοσοφικαὶ ἢ θρησκευτικαί. Πάντα τὰ ἐνδοξὰ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὀνόματα, Ἑλλήνων, Ἀφρικανῶν, ἢ Ἀσιανῶν, προήχθησαν εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπεσωρεύθησαν παραχρῆμα ἀπὸ τε γῆς καὶ θαλάσσης, ἐπὶ παλαιῶν δέλτων ἢ εἰς εἰλικτούς παπύρους πάντα, ὅσα ἦτο δυνατὸν, τὰ ἔμμετρα ἢ καταλλογὰθην ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, Μουσαίου, Ζωροάστρου, Ὄρου, Ἐρμού τοῦ Τριμεγίστου. Ἄν δὲ καὶ τὰ πονήματα ταῦτα δὲν ἤξιούντο τῆς ἐν βιβλιοθήκῃ τιμῆς, οὐδ' ἠγοράζοντο ἀντὶ τοῦ ἀμίσσου ἀντιτίμου τοῦ ζητουμένου ὑπὸ τῶν συγγραφέων αὐτῶν, τοῦλάχιστον διαδιδόμενα εἰς τὸ ὕλικόν τῶν διανοητικῶν προϊόντων ἐμπόριον, κατέλειπον ἀποράθην εἰς τὰς τότε ἐπικρατούσας δόξας τὰ φιλολογικὰ τῆς διαβάσεως αὐτῶν ἔχνη (κη).

Τρεῖς μεγάλοι περιπέτεια κατὰ πολλοὺς αἰῶνας ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἐπεληθῆσαι, ἐπήγαγον τὴν καταστροφὴν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκης. Τούτων δὲ ἡ τελευταία, περὶ τῆς ὁποίας πολὺς κατ' ἑξοχὴν ἔγεινε λόγος, ὥστε νὰ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς τὸ ν' ἀναθεματίζεται τὸ ὄνομα καὶ ἡ θαρσρότης τινὸς τῶν πρώτων τοῦ Μωάμεθ τοποτηρητῶν, τοῦ περιφήμου Ὁμάρου, κυρίως ὀλίγον παρέχει τὸ ἀξιοπίστον (κθ), ἢ, ὅπως ἂν ἦναι, μικρὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς.

Τὸ 46 ἔτος Π. Χ. Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ, πρὸ ὀλίγου φθάσας εἰς Αἴγυπτον, παρὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ διατρίβων, παρημέλησε τὴν περὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀσφαλείας φροντίδα. Διότι οἱ φονεῖς τοῦ Πομπηίου, Ποθηνὸς καὶ Ἀχιλλᾶς (λ), ἀποφασίσαντες νὰ προλάβωσι τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ, ἐπισυνήγαγον ταχέως πολυαριθμὰ στρατεύματα, καὶ ἔμελλον σχεδὸν νὰ συλλάβωσιν αὐτόν (λά). Ἀλλ' ἐν τούτῳ ὁ Καῖσαρ,

(κη) Γαλινοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου 2.

(κθ) Γίββωνος (Gibbon) περὶ πτώσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀτοκρατορίας τόμ. 10. τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως.

(λ) Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Πομπηίου ἐν τέλει Σ. Μ.

(λα) Ἰουλ. Καῖσαρ. de bello civi. III. CXI. «His copis fidens, Achillas paucitatemque militum Caesaris despiciens, occupabat Alexandriam, praeter eam oppidi partem, quam Caesar cum militibus tenebat, primo impetu domum ejus irrumpere conatus.» Σ. Μ.

κεκλεισμένος μὲν κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ μυχῶ τῶν βασιλείων τοῦ Βρουχίου, ἔπειτα δὲ φθάσας διὰ πικρῶν κινδύνων εἰς τὴν νῆσον Φάρον, προσεγγίζουσαν εἰς τὸν λιμένα, διέταξε νὰ καύσωσιν ἀθρόον τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον (λβ)· ὅστις, ἂν ἐπιπτεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐφορησάντων, ταχέως ἤθελεν ἐπιφέρει καὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ τὸν ὄλεθρον. Ἀλλ' ὅμως τὸ πῦρ, διεληθὸν μετ' ἀνηκούστου ὀρμῆς ἀπὸ τῶν πλοίων εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὰ μνημεῖα καὶ τὰ βασίλεια ἐν βόρῃ ὀφθαλμοῦ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βρουχίου σωρὸν τέφρας κατέστησε (λγ). Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁ Ἀντώνιος, κατὰ προτροπὴν τῆς Κλεοπάτρας, ἀπειξημίωσεν ἐν μέρει τὴν Ἀλεξάνδρειαν διὰ ταύτην τὴν συμφορὰν, μετακομίσας ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων τὴν βιβλιοθήκην (λδ).

Ἡ δὲ δευτέρα καταστροφὴ προσέβαλε μάλιστα τὸ ἀπειρον ἄθροισμα τῶν ἐν Σεραπείῳ βιβλίων, κατὰ τοῦτο διαφέρουσα τῆς προηγουμένης, καθότι δὲν ὑπῆρξε τυχαῖόν τι ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ προήλθεν ἐξ ἐρίδων καὶ παθῶν θρησκευτικῶν. Περὶ τὸ 389 ἔτος Μ. Χ. ἀνέβη εἰς τὸν ἐπίσκοπικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ Θεόφιλος, ἀνὴρ βιαίου χαρακτῆρος. Κατ' αἴτησιν τούτου ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος διέταξε νὰ ἐπενέγκωσι τὰς τελευταίας πληγὰς κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, καὶ νὰ καθαιρέσωσι τὸν ναὸν τοῦ Σεράπιος, ὅστις διετήρει εἰσέτι ἱκανὸν ἀριθμὸν αἱρετικῶν. Μόλις δὲ τὸ διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου

(λβ) Ἰουλ. Καῖσαρ. ἐνθα ἀνωτέρω. «Sed rem obtinuit Caesar; omnesque eas naves et reliquas, quae erant in navalibus, incendit, quod tam late tueri tam parva manu non poterat, confestimque ad Pharon navibus milites exposuit.»

(λγ) Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Καίσαρος μθ'. «Φωράσας δ' ὁ Καῖσαρ, φρουρὰν μὲν περιέστησε τῷ ἀνδρῶν, τὸν δὲ Ποθηνὸν ἀνείλεν. Οὐδ' Ἀχιλλᾶς, φυγὼν εἰς τὸ στρατόπεδον, περιέστησεν αὐτῷ βαρὺν καὶ δυσμεταχείριστον πόλεμον. ὀλιγοστῶ τσοσάτην ἀμυνομένῳ πόλιν καὶ δύναμιν. Ἐν ᾧ πρώτον μὲν ἐκινδύνευσεν ὑδάτος ἀποκλεισθεῖς· αἱ γὰρ διώρυγες ἀποκοδομήθησαν ἐπὶ τῶν πολεμίων. Δεύτερον δὲ, περικυκλούμενος τὸν στόλον, ἠναγκάσθη διὰ πυρὸς ἀπόσασθαι τὸν κίνδυνον, ὃ καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην ἐκ τῶν νεωρίων ἐπίπεσε· τὸν δὲ σφῆραισε.» Παράβλ. καὶ Στράβ. Γεωγραφ. ΙΖ. σ. 8 Σ. Μ.

(λδ) Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Ἀντωνίου νθ'. «Χαρίσασθαι μὲν (τὸν Ἀντώνιον) αὐτῇ τῇ Κλεοπάτρᾳ τὰς ἐκ Περγαμῶν βιβλιοθήκας, ἐν αἷς εἰκαστοῦ μὲν τῶν βιβλίων ἀπλῶν ἦσαν.»

ἔμελλε νὰ λυθῆ τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἅπας ὁ λαὸς, Χριστιανοῖτε καὶ ἔθνηκοί, ὡς μνημονεύουσιν οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνήλθον μετὰ σπουδῆς, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ τινος ἐκχειρίας. Εὐθύς δὲ, ἀφοῦ ἡ ἀρχὴ τοῦ διατάγματος ἀνήγγειλε τὸ περιεχόμενον, οἱ μὲν χριστιανοὶ ἀνέπεμψαν πανταχόθεν κρυφὰς χαρμολύπους, οἱ δὲ ἀντίπαλοι αὐτῶν, ὑπὸ πανικοῦ φόβου κυριευθέντες, οἱ μὲν ἔφυγον, οἱ δὲ ἐκρύβησαν. Ἄνευ δὲ ἀναβολῆς, καιροῦ προέβη ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὸ ἔργον, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων Εὐαγρίου καὶ Ῥωμανοῦ, προσέειπε δὲ καὶ ὑπὸ παμπόλλων μοναχῶν, προσκληθέντων ἤδη πρότερον ὑπ' αὐτοῦ ἠθέλησε δὲ νὰ προδρεύσῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν τρομερὰν τοῦ ἔργου ἐκτέλεσιν. Τὸ ἀγαλμα τοῦ Σεράπιος ἀνατραπὲν, καὶ διὰ πελέκειας καταβλήθην, ἦτο τὸ προσοίμιον τῆς ἐκ θεμελίων καθαιρέσεως τοῦ ναοῦ· πάντα δὲ τὰ προσκαίμενα εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ βιβλιοθήκη, ἔγειναν τῆς λεηλασίας καὶ τῆς καταστροφῆς λεία (λέ).

(λε) Σωζομέν. Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. 7. κεφ. 15. Ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸν χρόνον Ἀλεξάνδρειαν ἐπίσκοπος τὸ πρὸς αὐτοῖς Διονύσιος ἱερὸν εἰς Ἐκκλησίαν μετεσκεύαζε· δώρον γὰρ εἰλήθει τούτο παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτήσας. Καταρρομένων δὲ καὶ τῶν ἐνθάδε ξοάνων, καὶ τῶν αὐτῶν ἀνακαλυπτομένων, ἐπιτήδεις σπουδάζων ἐνδύσει τοῖς ἑλληνικοῖς μυστηρίοις, ἐξεπόμπεν ταῦτα . . . Πρὸς δὲ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀδόκητον τοῦ συμβάντος καταπλαγέντες οἱ Ἕλληνας, ἡρεμῶν οὐκ ἠνείχοντο. Παρασκευασάμενοι δὲ ἐν ἐαυτοῖς κατέδραμον τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ τοὺς μὲν κτείναντες, τοὺς δὲ τραυματίας ποιήσαντες, καταλαμβάνουσι τὸ Σεράπιον· νὰς καὶ οὗτος ἦν κάλλει καὶ μετρίᾳ ἐμπροσθέντος, ἐπὶ γυμνασίου κείμενος. Ἐνταῦθεν ὡς ἀπ' ἀκρας τινὸς ἐξαπινάκιως ἐλθόντες, συνέλαβόν τε πολλοὺς Χριστιανῶν, καὶ βασανίζοντες ἠνάγκαζον θύειν . . . Ἐπὶ πολλῷ δὲ χρόνῳ τῆς στάσεως κρατούσης, παρανεόμενοι πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχόντες, νόμων ὑπεμνήσκον, καὶ παύσειν πολέμου παρεκλεύοντο, καὶ τὸ Σεράπιον καταλιμπάνειν. Ἦως δὲ τότε τῶν ἐν Αἰγύπτῳ στρατιωτικῶν ταχυμάτων Ῥωμανός, Εὐαγρίος δὲ ὑπαρχος (praefectus) τῆς Ἀλεξάνδρειας ἤγειρε. — παράβλ. καὶ Φλεury (Fleury) ἑκκλ. ἱστορ. τόμ. 2. βιβλ. 19. κεφ. 29. ἐκδοσ. εἰς 8^{ον} μέγ. Σ. Μ. Σωκράτ. Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. 5 κεφ. 16. « Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τούτον καὶ ἐν τῇ Ἀλεξάνδρειᾳ τοιοῦτο πᾶθος ἐγένετο τῇ τοῦ ἐπισκόπου Θεοφίλου σπουδῇ βασιλέως ἐκέλευε πρὸς ἄγμα λυεῖσθαι τοὺς ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ τῶν Ἑλλήνων ναοὺς, καὶ τοῦτο γίνεσθαι τῇ Θεοφίλου φροντίδι. Ταύτης τῆς ἐξουσίας δεκόμενος ὁ Θεοφίλος, παντοίας ἐγένετο καθυβρί-

ἱστορικός δὲ τις, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ ἱεροῦ Ἱερωνύμου, ὁ Ὀρώσιος, μαρτυρεῖ, ὅτι εἶδε μετ' ὀλίγον ἰδίους ὀφθαλμοῖς, καὶ οὐχὶ ἄνευ μεγάλης λύπης, κενὰς τὰς θήκας, ὅθεν ἠρπάγησαν τὰ βιβλία (λγ). Καὶ τῶντι κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρωσίου τὰ βιβλία ταῦτα ἀπήρτιζον συλλογὴν, ὅπως διάφορον παρὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν Λαγιδῶν, ἀπολεσθεῖσαν κατ' αὐτὸν, ὡς καὶ Ἀμμιανὸς ὁ Μαρκελλῖνος, καὶ ἕτεροι προσέειπε ἐπίστευον, ἐξ ὀλοκλήρου (λδ), κατὰ τὸν ἐπὶ Καίσαρος ἐμπροσθητόν.

Ἡ δὲ τελευταία ἐπὶ Ὀμάρου γενομένη πυρκαϊά, ἐν πάντοις πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὴν, ἡ οὐδὲν, ἢ μικρὰ τινα λείψανα τῆς Ἀλεξάνδρεινῆς βιβλιοθήκης, ἀπετέφρωσε. Διακόσια πενήκοντα ἔτη παρήλθον ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου Θεοφίλου μέχρι τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Μωάμεθ (638 Α. Χ.), καὶ εἰς τὰ χρονικά τοῦ πατριάρχου Εὐτυχίου, ἐνθα ἱστορεῖται ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρει τῶν Ἀράβων εἰσβολή, πα-

σαι τὰ τῶν Ἑλλήνων μυστήρια· καὶ ἀνκαυχίρει μὲν τὸ Μιθρείον· καταστρέφει δὲ τὸ Σεραπίειον καὶ τὰ μὲν τοῦ Μιθρείου φονικά μυστήρια δημοσίᾳ ἐπόμπεν· τὰ δὲ τοῦ Σεραπίδος καὶ τῶν ἄλλων γέλωτος ἐδείκνυ μετὰ, τοῖς φιλολοῖς φέρεσθαι κελύσας μέσης τῆς ἀγορᾶς. . . Οὕτω δὲ τοῦ κακοῦ κατασταλέντος, συναλαμβάνοντο τῷ Θεοφίλῳ πρὸς τὴν κατάλυσιν τῶν ναῶν, ὅ,τε τῆς Ἀλεξάνδρειας ἑπαρχος, καὶ ὁ ἡγούμενος τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος· τὰ μὲν οὖν ἱερὰ καταστρέφετο » κτλ.

(λγ) Πάβλου Ὀρωσίου ἱστορ. κατὰ Πελαγίου βιβλ. 6. κεφ. 15. « praeterea Achilles, dux regius, imbutus semel Pompeji sanguine, Caesaris quoque necem meditabatur. Nam jussus exercitum dimittere, cui praeerat, viginti millium armatorum, non modo sprevit imperium, verum et aciem direxit. In ipso praelio regia classis forte subducta jubetur incendi. Ea flamma cum partem quoque urbis invasisset, quadringenta millia librorum, proximis forte aedibus condita, exussit: singulare profecto monumentum studiis curaeque majorum, qui tot tantaque illustrium in generum opera congresserant. Unde qualibet hodieque in templis extant, quae et nos vidimus, armaria librorum: quibus direptis, exinanit ea a nostris hominibus, nostris temporibus memorent, quod quidem verum est: tam honestius creditur, alios libros fuisse quesitos, qui pristinas studiorum curas aemularentur, quam aliam ullam tunc fuisse bibliothecam, quae extra quadringenta millia librorum fuisse, ac per hoc avasisse credatur. Caesar postea insulam, ubi Pharos est, cepit ».

(λδ) Ὁ αὐτὸς βιβλ. 12. κεφ. 26.

Η ΒΑΝΥΑΝΗ. (α)

ρετηρήθη, ὅτι οὐδ' ἐλαχίστη μνεῖα γίνεται περὶ τοῦ οὕτως ἀξιοδακρύτου τούτου συμβάντος (λή).

Διηγεῖται δὲ τὴν τελευταίαν καταστροφὴν τῶν τῆς Ἑλληνοαιγυπτιακῆς πόλεως βιβλιοθηκῶν ὁ Ἀραβὸς συγγραφεὺς Ἀβούλ—Φαράγιος, ἐξ Ἑβραίων τὸ γένος, προσήλυτος δὲ χριστιανός, ἐν τῇ περὶ δυναστειῶν ἱστορίᾳ αὐτοῦ, συγγραφεῖσιν περὶ τὸ ἡμῖς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ἐξακόσια δ' ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀμάρου κατάκτησιν.

Ὁ Καλίφης οὗτος, νικητὴς διερχόμενος τὴν Συρίαν, διετάξεν ἕνα τῶν πιστοτάτων καὶ ἀτρομήτων αὐτοῦ στρατηγῶν, καλούμενον Ἀμρὸν, ν' ἀπέλθῃ πρὸς κατάκτησιν τῆς ἀρχαίας τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλεως, ἐνθα μεταξὺ τῶν παραδεδομένων εἰσέειε εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν γραμμάτων, ἔζη τότε Ἰωάννης τις, μαθητὴς τοῦ Ἀμμωνίου, ἐπνομαζόμενος ὁ Γραμματικός. Ὁ Ἀμρὸν, ἀνὴρ ὑψίφους καὶ ἐκδοτος εἰς τὰ θέλητρα τῆς παιδείας, εὐρεσθήη μεγάλως εἰς τὰς μετὰ τοῦ φιλοσόφου συνδιαλέξεις, καὶ τοσαύτην φιλίαν ἔδειξε πρὸς αὐτὸν, ὡς ὁ Ἰωάννης ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ παρὰ τούτου, ὡς τὴν εὐγενεστάτην καὶ γενναιοτάτην χάριν, νὰ μὴ προξενήσῃ θλάβῃν τινὰ εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην. Ἄλλ' ὁ Ἀραβὸς στρατηγός, νομίζων, ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοιαύτην τινὰ αἴτησιν, ἀνήγγειλεν αὐτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ. Ἐλαβε δὲ τὴν διαβουλλομένην ἐκείνην ἀπάντησιν, ἧτις διὰ πολλοῦ χρόνου ἐνομίσθη τὸ αἴτιον τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ βιβλιοθήκης, καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν παρεδόκει, λέγεται, εἰς τετρακισχίλια θλαναῖα τῆς πόλεως σωρὸν περγαμηνῶν καὶ χαρτου, ἱκανὸν νὰ θερμάνῃ αὐτὰ πάντα δι' ἡμίσεος ἔτους. « Ἡ τὰ συγγράμματα ταῦτα, περὶ » τῶν ὁποίων σὺ μοι λέγεις, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ὀμαρ, συμφωνοῦσι μετὰ τοῦ Κορανίου, καὶ τότε » εἶναι περιττὸν νὰ φυλάττωνται· ἢ ἀντιλέγουσι » πρὸς τὰ ὀόγματα αὐτοῦ, καὶ τότε πρέπει νὰ ἐπιμεληθῆς μάλιστα νὰ κατακαῶσιν (λθ) ».

(Μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Α. Δ. Καππώτου.)

(λη) Γίββων, ἐνθα ἀνωτέρω κεφ 51.

(λθ) Ἀβούλ—Φαράγιος, μετάφρασις Ποικιλίου (Рос-кок), ἐν βιβλ. 9.

Εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου ἡ δεισιδαιμονία ἐπικρατεῖ, καὶ ἡ φαντασία ἐνασμενίζεται ἀποδίδουσα αἰετοτε χαρακτηρὰ ὑπεράνθρωπον καὶ θρησκευτικὸν εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς φύσεως, ὅσα ζωηρῶς τὴν προσβάλλουσιν, ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ ἀποδοθῆ σέβας ἱερὸν καὶ εἰς τὸ ὠραῖον αὐτὸ δένδρον, τὸ ὁποῖον παριστᾷ ἡ κατωτέρω εἰκονογραφία.

Ἡ Βανυκὴ μετὰ τὴν συκῆν τῶν Παγοδῶν εἶναι τῷ ὄντι τὸ περιεργότερον φαινόμενον εἰς τὰ φυτὰ, ὅσα παράγει ἡ γῆ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν· εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη καταφαίνεται δύναμις καὶ πρόνοια τοῦ Δημιουργοῦ, ἧτις ἐκθαμβεῖ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ριζῶν, αἰτινες βαστάζουσι καὶ τρέφουσι τὸ κολοσσαῖον αὐτὸ δένδρον, εἶναι ἄπειρος. Ἐξαπλούμενοι αὐταὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ ὀρισοῖδῶς προχωροῦσαι, συστρέφονται ἑλικοειδῶς· ἐνούμεναι δὲ καὶ συνδεόμεναι, καταβαίνουσι κατὰ κάθετον· ἐκτεινόμεναι ἔπειτα ὀριζοντίως ἀναβαίνουσι πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν· αἱ ρίζαι αὐταὶ πολλαπλασιαζόμεναι ἀπείρως καὶ ἀφύονος, ἐμπεριλαμβάνουσιν εἰς τὰς περιπλακίς αὐτῶν μεγάλην ἔκτασιν γῆς, ἢ ριζόνονται εἰς αὐτὴν διὰ τοσοῦτων χιλιᾶδων βραχιόνων, ὥστε οἱ ορικαλέοι τυρῶνες τῶν Ἰνδιῶν δὲν δύνανται νὰ καταβάλωσιν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ κλονίσωσι τὴν ἐκ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν ἀκαταμάχητον δύναμιν.

Οἱ πόδες οὗτοι τοῦ φυτικοῦ αὐτοῦ γίγαντος ἀρκοῦσι νὰ δώσωσιν ἰδέαν καὶ περὶ τοῦ ἐξόχου ἀναστήματος αὐτοῦ· καὶ δὲν ἐκπλήττεται τις πλέον διὰ τὴν ἀνάλογον ἰσχύν τῶν μελῶν του, ἀφοῦ ἀπαξ ἀ-

(α) Ὁ Στράβων περιγράφει μὲν τὸ δένδρον τοῦτο, δὲν λέγει ὅμως τὸ ὄνομά του· ἰδοὺ τὴν μόνον ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ. Ὁνησίκριτος δὲ καὶ περιεργότερον τὰ ἐν τῇ Μουσικαίου διεξιῶν, ἀφοῖ νοτιώτατα εἶναι τῆς Ἰνδικῆς, διηγεῖται μὲγάλα δένδρα εἶναι τινὰ, ὧν τοὺς κλάδους ἀεζήθει τας ἐπὶ πῆχους δέκα καὶ δώδεκα, ἔπειτα τὴν λοιπὴν ἀεζῆσιν καταφερῆ λαμβάνειν, ὡς ἂν κατακαμπτόμενος, ἕως ἂν ἀφῶνται τῆς γῆς· ἔπειτα κατὰ γῆς διαδοθέντας ῥιζοῦσθαι ὁμοίως ταῖς κατώρην, εἴτ' ἀναδοθέντας στελεχοῦσθαι· ἐξ οὗ πάλιν ὁμοίως τῇ ἀεζῆσει κατακαμψέντα, ἄλλην κατώρυγα ποιεῖν, εἴτ' ἄλλην· καὶ οὕτως ἐφεξῆς, ὥστε ἀπ' ἐνὸς δένδρου ομαδίον γενέσθαι μακρὸν, πολυστέλω σκηπὴ ὁμοῖον. Καὶ ἔπ' ἐπὶ δένδρῳ μεσημῶριζεν ομαζομένους ἰππίας τετρακοσίδους.

(Στράβων βιβλ. ΙΕ'. Κεφ. α. Ἰνδία).

πικρὴ μύκη τὸς σωλῆνας, οἵτινες πέριξ αὐτοῦ ἐργαζόμενοι ἀδιακόπως, προμηθεύουσιν εἰς αὐτὸ ἀναλόγους θρεπτικούς χυμούς· ἡ Βανουανὴ ὑψοῦται ἀπὸ τὸ ἔδαφος, καὶ αὐξάνει δι' ὅλους διαφόρου τρόπου, παρ' ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν μεγάλων δένδρων αὐξάνουσι. Διότι, ὡς νὰ μὴν ἦρκει εἰς μόνος κορμὸς νὰ συμπεριλάβῃ τὸν χυμὸν, ὅστις πλεονάζει καὶ ἀναβράζει ἐκεῖ, ὅπου αὐτὴ σχηματίζεται διὰ τῆς ἐνώσεως ὄλων τῶν ριζῶν, ἡ Βανουανὴ ὑψοῦται ἐπὶ διαφόρων κορμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποσπῶνται σχεδὸν ταυτοχρόνως πολυάριθμοι κλάδοι· οὗτοι φερόμενοι ὀριζοντίως ἐκτείνονται εἰς τασάτην ἀπόστασιν, καὶ ἀπομακρύνονται τασοῦτον ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς αὐτῶν ἀναχωρήσεως, ὥστε τὸ βάρος αὐτῶν, ἢ ἀνεπαίσθητος κίνησις, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ θραύσῃ, ἢ νὰ ρίψῃ αὐτοὺς εἰς τὸ ἔδαφος, ἐὰν ἡ φύσις φειδομένη τρόπον τινα τὸ ὅποιον διέτρεξεν μῆκος τῆς ὁδοῦ, δὲν ἤθελε προμηθεύσει εἰς αὐτοὺς ὑπόβαθρα καὶ στηρίγματα ἀξιόθαύμαστα. Ἄφου οἱ κλάδοι οὗτοι ἀπομακρυνθῶσιν ὀπισθοῦν τοῦ στελέχους, καὶ ἡ βαρῦτης ἀρχίζει νὰ ἐνεργῇ ἐπ' αὐτῶν, παρευθὺς γεννᾶται πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος αὐτῶν ἰνώδης τις κλάδος ἀνευ ἐλασῶν καὶ φύλλων, ὅστις φερόμενος κατὰ κάθετον φθάνει

ταχέως εἰς τὴν γῆν, ἐυθίζεται εἰς αὐτὴν, προσκολλᾶται διὰ πολυαριθμῶν ριζῶν, καὶ καθίσταται ἐν τῷ ἅμα ἀληθὲς στέλεχος· οἱ κλάδοι οὗτοι, ἐπιστηριζόμενοι ἐπὶ τῶν νέων τούτων καταβολάδων, ὀρμῶσιν ἀπὸ τὴν ἄκρην τοῦ ἐνός αὐτῶν στηρίγματος, ἢ ἐμφυχοῦμενοι ἀπὸ τοὺς νέους χυμούς, τοὺς ὁποίους ἀπορροφῶσι, προχωροῦσι μὲ δύνανμιν καὶ αὐξουσαν ταχύτητα· ἀλλ' αἴφνης, ὡς νὰ εἶχον ἀποκάμει καὶ νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἀνάγκην νέου τινός στηρίγματος, ἀφίνουσι νὰ καταφέρηται νέον στέλεχος, καὶ ἀκολούθως ἐπαναλαμβάνουσι πάλιν δραστηρίως τὴν αὐτὴν ὁδὸν· καὶ οὕτως ἐξακολουθοῦσιν ἀπὸ σταθμὸν εἰς σταθμὸν, ἀπὸ στηρίγμα εἰς στηρίγμα, καὶ τέλος ζωογονούμενοι ἀπὸ τὸν ὅποιον οἱ νέοι κορμοὶ προσφέρουσιν εἰς αὐτοὺς ἀκαταπαύστως χυμὸν, ἐπεκτείνονται εἰς ἄπειρον διάστημα.

Οἱ κλάδοι τῆς Βανουανῆς, ἐν ὅσῳ εὐρίσκονται ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, εἶναι λεπτοὶ καὶ εὐκαμπτοὶ, καὶ κυμαίνονται σειόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀέρος· ἀλλ' ἀφ' οὗ πιάσωσιν εἰς τὴν γῆν, τασοῦτον ἀναπτύσσονται, ὥστε πολλάκις ἢ διάμετρος αὐτῶν ὑπερβαίνει τοὺς δέκα Γαλλικοὺς πόδας. Ἡ Βανουανὴ λοιπὸν, ἐνδυναμωμένη ἀπὸ ταῦτα τὰ ἰσχυρὰ βοηθήματα, στηρίζουσα

τὸ γῆρας αὐτῆς εἰς τοὺς θλαστούς, ὅσους περὶ ἑαυτὴν ἐφύτευσε, καὶ δεχομένη ἀπὸ ὄλας τὰς καταβολάδας αὐτῆς καὶ κατὰ τὸ κέντρον καὶ κατὰ τὰ ἄκρα τὴν δύνανμιν καὶ τὴν ζωὴν, ἡ Βανουανὴ, λέγομεν, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ὑπολάβει τις ὡς τὴν συμβολικὴν εἰκόνα τῆς αἰωνιότητος, ἐκτείνει μακρὰν τὰ μέλη της, καὶ ὠθοῦσα αὐτὰ πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις, σχηματίζει μόνη ὀλόκληρον δάσος. Ἐπὶ τῆς ἀχανοῦς δὲ ταύτης στέγης, τῆς ἐπὶ τασοῦτων βάθρων στηριζομένης, ἀναφύονται πλατέα καὶ ἐλλειψοειδῆ φύλλα, λεῖα καὶ στιλπνά, ὅμοια μὲ τὰ τοῦ θρίδακος, τοιουτοτρόπως, ὥστε ὑπὸ τὴν σκέπην ἐνός μόνου δένδρου δύνανται οἰκικὰ ζῶα, θηρία ἄγρια, ποιμνία, συνοδίαι ὀλόκληροι ὀδοιπόρων, ἔμποροι, ταξειδιῶται καὶ λοιποὶ, ν' ἀναπαύωνται συγχρόνως καὶ ἐν ἀνέσει, χωρὶς νὰ ἐνοχλῶνται ὑπ' ἀλλήλων. Εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ εὐρυχώρου πρασίνου τούτου τάπητος, φαίνονται ἐσπαρμένα τῆδε κακίσει ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν νέων θλασταρίων μικροὶ κόκκοι λαμπροῦ ἐρυθροῦ χρώματος, οἵτινες εἶναι οἱ καρποὶ τῆς Βανουανῆς. Οἱ κόκκοι οὗτοι, ἂν καὶ ἔχουσιν ἀνοστον γεῦσιν, χρησιμεύουσιν ὅμως πρὸς τροφήν τῶν ψιττακῶν καὶ ἄλλων πτηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι διέρχονται τὰ ἐντόσθια τῶν πτηνῶν χωρὶς νὰ χωνευθῶσιν, οἱ ἐντὸς αὐτῶν περιεχόμενοι σπόροι μένουσιν ἀναλλοίωτοι, καὶ μεταφέρονται ὑπὸ τῶν πτηνῶν ἐπὶ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, ἢ ἐπὶ τοὺς θόλους τῶν ναῶν, ὅπου ταῦτα ἀποθέτουσι τὴν κόπρον αὐτῶν. Ἐκεῖ δὲ ζωογονούμενοι θλαστάνουσι, καὶ ἀποκαθίστανται ἀντικείμενα μελέτης εἰς τοὺς μετ' ἐκπλήξεως διανοουμένους τὴν διὰ τοῦ ἀέρος ὀδοιπορίαν ὀλοκλήρου δάσους ἐντὸς τοῦ στομάχου μικροῦ τινος πτηνοῦ.

Τὸ δένδρον τοῦτο θεωρεῖται ὡς θεῖον καὶ ἱερὸν εἰς ὅλην τὴν Ἰνδιάν· εἶτε διότι οἱ παράδοξοι οὗτοι νόμοι τῆς θλαστήσεως, αὐξήσεως καὶ ἀναγεννήσεως αὐτοῦ προσέβαλλον ζωηρῶς τὴν φαντασίαν τῶν Ἰνδῶν· εἶτε ἀπὸ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ ἄσυλον, τὸ ὅποιον ἡ Βανουανὴ παρέχει εἰς αὐτοὺς ἐναντίον τῶν καυστικῶν προσβολῶν τοῦ κατὰ τὸ θερμὸν Ἰνδικὸν κλίμα ἡλίου· εἶτε διὰ τὴν πατροπαράδοτον γνώμην, ὅτι ὁ Θεὸς Βισνοῦ ἐγενήθη ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Βανουανῆς. Οἱ Ἰνδοὶ λοιπὸν ἀνεγείρουσι τοὺς βωμούς τῶν Θεῶν καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν ὑπὸ τοὺς

κλάδους τοῦ δένδρου τούτου, οἵτινες κύπτοντες κομοῦσιν αὐτὰ παραδόξως μὲ φυσικούς στεφάνους. Ἐνίοτε δὲ ἡ δύνανμιν καὶ ἡ εὐκαμπία τῶν κλάδων τούτων ἐνεργοῦσαι ἐπὶ τὰ ἀγάλματα, παράγουσιν ἀξιοθέατα ἀποτελέσματα.

«Διαβαίνοντες πλησίον τῆς πόλεως Μιζαπούρ, διηγεῖται Ἄγγλος τις περιηγητῆς, παρετηρήσαμεν ὠραίαν τινα Βανουανὴν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶχον στήσει ἀγαλμὰ τι ἀξιολόγου ἐργασίας. Φαίνεται δὲ, ὅτι μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ἡ Βανουανὴ εἶχε κλίνει, καὶ περιβαλοῦσα τὸ ἀγαλμα τοῦτο μὲ τοὺς νευρώδεις αὐτῆς βραχίονας, εἶχεν ἀναρπάσει αὐτὸ ἀπὸ τὸ βάθρον αὐτοῦ καὶ μεταφέρει εἰς τὸ ἴδιον αὐτῆς ὕψος, περιτυλίξασα αὐτὸ μὲ κυκλοτερεῖς κλάδους ὡς μὲ δίκτυον, καὶ οὕτω παρίστα ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοπεριέργων καὶ ὠραίων φαινομένων τῆς φύσεως.»

Οἱ κλόνοι τῆς Βανουανῆς νομίζονται παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἱεροὶ, διὸ καὶ θέτουσιν αὐτοὺς πλησίον εἰς τὰ λείψανα τῶν νεκρῶν ὡς φυλακτήριον, καὶ πάντοτε ἐφ' ὄλων τῶν τάφων ἐπιτίθεται κλάδος τῆς Βανουανῆς· τὸ δένδρον τοῦτο εἶχεν ἀκόμη παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς καὶ τὸ προνόμιον τοῦ ἄσυλου, τὸ ὅποιον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τοῦ Μεσαιῶνος εἶχον καθιερώσει εἰς τὰ θρησκευτικὰ καταστήματα· διότι δασκίς Βραχμάνος τις στήσῃ τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ὑπὸ τινα Βανουανὴν, τὸ δένδρον τοῦτο ἀποκαθίσταται πάραυτα ἱερὸν ἄσυλον δι' ὄλα τὰ ἐμφυχα ὄντα, ὅσα ἀναπνεύουσιν ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ. Ἐξαιροῦνται μόνον οἱ δυστυχεῖς Παρίαὶ ἀπὸ τὸν κοινὸν τοῦτον νόμον, τοῦ ὁποίου τὴν προστασίαν ἀπολαμβάνουσι καὶ αὐτὰ τὰ πτηνὰ καὶ οἱ πίθηκοι. Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ μὴ καταδιώκηται ἐμφυχον καταφυγὸν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἔδωκε καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ζῶα νὰ αἰσθανθῶσι τὸ δικαίωμα, τὸ ὅποιον χαίρουσι, καὶ τὰ ἐνέπνευσε τασοῦτον θάρρος, ὥστε περιφέρονται καὶ συμπαίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλήθους, χωρὶς τὸν παραμικρὸν φόβον, ἢ ἀνησυχίαν· καὶ ἐνεκα ταύτης τῆς ἀσφαλείας, αἱ προστατίδες αὐταὶ Βανουανὰ κατοικοῦνται ἀπὸ ἀναρίθμητα πλήθη πτηνῶν καὶ τετραπόδων παντὸς εἶδους, ζῶντα ἀπαραβίαστα ὑπὸ τὸ αὐτὸ δένδρον.

Ἀξιωματικοὶ τινες Ἄγγλοι, ἐπιχειρήσαντες ποτε νὰ φονεύουσι διὰ πυροβόλου ἓνα πίθηκον, ὅστις

καταφυγών εντός τῶν ἱερῶν ὀρίων ἔσκωπτεν αὐτοὺς διὰ τῶν ἀλλοκότων σχημάτων αὐτοῦ, κατεδιώχθησαν ἀπὸ πλῆθος παρωργισμένων Ἰνδῶν, καὶ μόνον διὰ τῆς ταχύτητος τῶν ἵππων αὐτῶν ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσιν.

ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ.

Β'. Οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Κυρίου.

Πλούσιός τις νεανίας, ἀσθενήσας ἐν Ῥώμῃ βαρῆως, ἐθεραπεύθη ἔπειτα καὶ ἔγεινεν ὑγιής. Ὅτε δὲ κατὰ πρῶτον ἐξῆλθεν εἰς τὸν κῆπον, ἐνόμισεν ὅτι ἀνεγεννήθη, καὶ χαίρων ἠλόγει τὸν Θεὸν μεγάλη τῆ φωνῇ· στρέψας δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸν οὐρανὸν, εἶπεν· ὦ σὺ, παντοδύναμε, ἂν ἦτο δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ σὲ ἀνταμείψῃ κατὰ τι, ἀσμένως ἤθελα δώσει ὅλην μου τὴν περιουσίαν.

Ταῦτα ἀκούσας Ἑρμᾶς, ὁ ἐπικληθεὶς Ποιμὴν, εἶπε πρὸς τὸν πλούσιον νεανίαν. "Ἄνωθεν καταβαίνει τὸ δῶρημα, καὶ ἐκεῖσε δὲν δύνασαι νὰ στείλῃς τι· ἐλθε, ἀκολούθημιε.

Ὁ νεανίας ἠκολούθησε τὸν εὐσεβῆ γέροντα, καὶ ἦλθαν ἀμφοτέρω εἰς σκοτεινὴν τινα καλύβην, ὅπου ἄλλο δὲν ἠκούετο, εἰ μὴ θρήνος, καὶ ἄλλο δὲν ὑπῆρχεν, εἰμὴ δυστυχία· διότι ὁ μὲν πατὴρ ἔκειτο ἀσθενής, ἡ δὲ μήτηρ ἔκλαιε, τὰ δὲ τέκνα γυμνά, ἐζήτουν ἄρτον.

• Ὁ νεανίας ἐξεπλάγη· ἀλλ' ὁ Ἑρμᾶς, εἶπεν. Ἰδοὺ ἐνταῦθα θυσιαστήριον διὰ τὴν θυσίαν σου· ἰδὲ ἐνταῦθα τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοποτηρητάς τοῦ Κυρίου.

Καὶ ὁ πλούσιος νεανίας, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἔδωκεν ἄφθονα εἰς αὐτοὺς, καὶ περιποιήθη τοὺς ἀσθενεῖς. Καὶ οἱ ὑποθαλπέντες δυστυχεῖς ἠλόγουν αὐτὸν καὶ ἐκάλουν ἄγγελον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ Ἑρμᾶς εἶπεν. Οὕτω στρέφε πάντοτε τὸ εὐγνωμον πρόσωπόν σου πρῶτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν γῆν. ***

Ο ΒΑΣΙΛΙΣΚΟΣ.

Βασιλίσκον λέγοντες οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάζοντο ζῶν τι ἔχον θλαπτικὴν δύναμιν ὀλεθριωτέραν τῆς τοῦ ὄφως κροτάλου· παρίστων δὲ τὸ ζῶν τοῦτο ὡς περὶ τῶν σαύραν, ἔχουσαν ῥάμψιν καμπύλον, ὀκτώ πόδας καὶ διάδημα ἐπὶ κεφαλῆς. Ὡραπόλλων ὁ

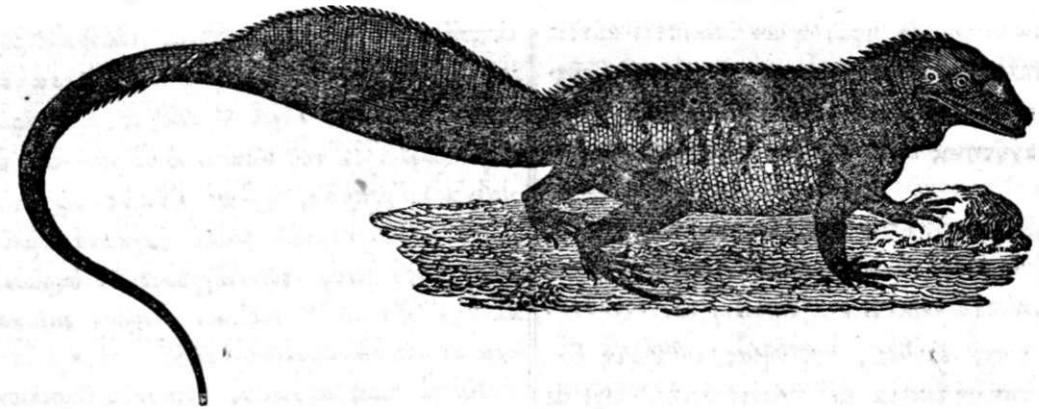
ἐξηγήσας τὰ παρ' Αἰγυπτίοις διάφορα ἱερογλυφικὰ σχήματα, ὀνομάζει τὸ τέρας τοῦτο Οὐραῖον, τὸ ὁποῖον ὄνομα, ὡς λέγει Ὁ Ζοέγας (α), παρέλαθεν ὁ Ὡραπόλλων ἐκ τοῦ Κοπτικοῦ οὐρα—ὄφ, ὅπερ σημαίνει λαμπρὸς, ἢ βασιλικὸς ὄφιν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Προφητᾶναξ Δαυὶδ συγκαταριθμεῖ τὸ τέρας τοῦτο μετὰ τῶν ἀγριωτέρων θηρίων, λέγων ἀπὸ ἀσπίδα καὶ Βασιλίσκον ἐπιθήση καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα (β).

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους λοιπὸν ὁ Βασιλίσκος ἦτο δράκων, τοῦ ὁποῖου τὸ μὲν δῆγμα ἐπροξένει ἀναπόφευκτον θάνατον, τὰ δὲ πύρινα ἔλεμματα, ἔτι τρομερώτερα τοῦ ἰοῦ, τὸν ὁποῖον τὰ κέντρα αὐτοῦ ἐξέχον, ἐξηκόντιζον καὶ ταῦτα τὸν θάνατον ἐπὶ πάντας, εἰς ὅσους ἐβρίπτοντο. Ὁ ὀδοιπόρος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τὸ τέρας τοῦτο προσήλανε τὰ τρομερὰ αὐτοῦ ἔλεμματα, ἠσθάνετο παραχρῆμα ἑαυτὸν ἐσωτερικῶς κατατηκόμενον ὑπὸ φλέγοντος πυρός· ἀλλ' ἂν πρῶτος ὁ ὀδοιπόρος ἔβλεπε τὸν Βασιλίσκον, ἀπηλλάττετο τοῦ κινδύνου· δι' ὃ καὶ οἱ κυνηγοὶ συνελάμβανον αὐτὸν θέτοντες ἀπέναντι αὐτοῦ κάτοπτρον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὡς παρετήρει ὁ Βασιλίσκος τὴν ἑαυτοῦ μορφήν, περὶ τοῦ θανατηφόρου δύναμις τοῦ ἰοῦ ἐνήργει ἐπ' αὐτοῦ τούτου· ἐπειδὴ δὲ εἰς ζῶν ἐπὶ τοσαῦτον τερατῶδες ἐπάναγκες ἦτο, διὰ τὴν πρὸς τὸ θαυμάσιον κλίσει τῶν ἀρχαίων, νὰ ἀπονεμηθῇ καὶ καταγωγή ἐξίσου παράδοχος καὶ ἀλλόκοτος, διὰ ταῦτα ἐμυθολόγουν, ὅτι ἐγεννᾶτο ἐκ τῶν ὠῶν τῶν γηραιῶν ἀλεκτρούων.

Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔπαυσαν μὲν τοῦ νὰ πιστεύωσιν, ὅτι ὑπῆρχον οἱ μυθολογούμενοι Βασιλίσκοι, πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τῆς παραδοξολογίας ταύτης, ὀνόμασαν Βασιλίσκους εἰδὸς τι σαύρας, ἐχούσης ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς μαύρας ἐξεχούσας γραμμὰς, ἐπὶ δὲ τῆς ῥάχως ὀρθὸν καὶ πλατὺν λόφον, ὅστις ἐκτείνεται σχεδὸν μέχρι τῆς ἄκρας τῆς οὐρᾶς· ὁ δὲ φυσιολόγος Σέβας, ὅστις ὀνομάζει τὸ ζῶν τοῦτο Βασιλίσκον, ἢ Δράκοντα τῆς Ἀμερικῆς, καὶ χαρακτηριστίζει ὡς ἀμφίβιον πτηνὸν, νομίζει ὅτι ἠδύνατο καὶ νὰ πετᾷ, μεταχειριζόμενον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχως αὐτοῦ λόφον. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ ζῶν, τὸ ὁποῖον

(α) Numi Aegyptii σελ. 400.

(β) Παλμ. ΓΙ' στίχ. 13.

εὐρίσκεται ἐναποτεθειμένον ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς φυσικῆς Ἱστορίας τῶν Παρισίων, ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι φυσιολόγοι ἀπέδωκαν τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλίσκου· περιγράφουσι δὲ αὐτὸ ἔχον σῶμα μὲν κεκαλυμμένον ὑπὸ μικρῶν φολιδῶν, οὐρανὸν δὲ μακρὸν καὶ πεπισμένην κατὰ τὰ πλάγια, καὶ λόφον περυγῶτον ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ τρηχήλου μέχρι τῆς οὐρᾶς. ἀλλ' οἱ φυσιολόγοι, κυρίως εἰπεῖν, εὐρίσκονται εἰς παντελῆ ἀγνοίαν τῶν λεπτομερῶν χαρακτηριστικῶν τούτου τοῦ ὑπὸ τοῦ Σέβα περιγραφέντος ζώου, ἀγνοοῦντες καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν τόπον τῆς αὐτοῦ γεννήσεως, ἂν καὶ ὁ ῥηθεὶς φυσιολόγος λέγῃ, ὅτι γεννᾶται ἐν Ἀμερικῇ· διότι τὸ ἐν τῷ τῶν Παρισίων Μουσεῖῳ ἐναποτεθειμένον εἶναι τὸ μόνον μέχρι σήμερον ἀνακαλυφθέν, τὸ ὁποῖον εἶναι χρώματος φαιοῦ πεποικιλμένου ὑπὸ λευκῶν κηλίδων.

Ἀκριβέστερος ὅμως πληροφορίας ἔχομεν περὶ ἄλλου τινὸς εἶδους ζώου, τὰ ὁποῖα οἱ φυσιολόγοι ὀνόμασαν Βασιλίσκους τῆς Ἀμβοίνης, ἢ ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ἐν τῇ παρούσῃ εἰκονογραφίᾳ περιεστώμενον. Τοῦτο δὲ εἶναι ὑποπράσινον μετὰ μελαινῶν γραμμῶν, ἐπὶ δὲ τῆς κοιλίας καὶ τῶν πλευρῶν ἔχει λευκὰς κηλίδας· ὁ λόφος τοῦ ἄρρενος εἶναι πολὺ ὑψηλότερος παρὰ τῆς θηλείας, καὶ τινα ἐξ αὐτῶν ἔχουσι μέγεθος τεσσάρων Γαλλικῶν ποδῶν, ὧν τὰ τρία τέταρτα εἶναι οὐρά· εὐρίσκονται δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, ἀνέβρυσιν εὐκόλως ἐπὶ τὰ δένδρα, καὶ τρέφονται ἐκ τῶν καρπῶν. Εἶναι δὲ ζῶα ἡμερώτατα, οὐδεμίαν ἔχοντα ὁμοιότητα πρὸς τοὺς μυθολογούμενους Βασιλίσκους, πλὴν τῆς παραδόξου μορφῆς, καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύμματος, ὅθεν ὡς φαίνεται προέκυψε τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μυθολογούμενου Βασιλίσκου δι-

ἀδημα. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμβοίνης καὶ τῆς Ἰάβας θηρεύουσι τοὺς Βασιλίσκους ἢ τρώγουσι τὸ κρέας αὐτῶν, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγουσιν, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ τῆς δορκάδος.

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

• Θέλω νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς καὶ νὰ κρίνῃ ὀρθῶς περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς φιλολογίας ἔθνους τινός, ὀφείλει ἀναγκαίως ν' ἀναδράμῃ εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν σπαργάνων αὐτῆς.

Παρὰ τοῖς Ῥώσοις ἡ γέννησις τῶν γραμμάτων χρονολογεῖται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου· πρὸ δὲ τοῦ καθιδρυτοῦ τῆς ἐνδόξου ταύτης αυτοκρατορίας τὰ εἴδη ὑπῆρχον συγκεντρωμένα ἐν μόνοις τοῖς ἱεροῖς μοναστηρίοις, ὅθεν ἐξέλαμψαν τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους Ῥωσικὰ συγγράμματα, τὰ πλεῖστα τοῦ Ῥωσικοῦ κλήρου· ὁποῖα εἶναι τὰ χρονικὰ τοῦ Μοναχοῦ Νέσσορος, γεγραμμένα κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, τὰ ὁποῖα κρίνονται ἡ θάσις τῆς Ῥωσικῆς Ἱστορίας, καὶ τὰ ὁποῖα ἀνεπλήρωσαν ἄλλοι Ῥῶσοι συγγραφεῖς μέχρι τοῦ ἔτους 1700.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν συνεγράφησαν εἰς Ῥωσικὴν γλῶσσαν καὶ βίοι τινὲς τῶν ἁγίων καὶ χριστιανικαὶ διδασκαλίαι, μετεφράσθησαν δὲ εἰς Σλαβικὴν γλῶσσαν καὶ αἱ ἱερὰ γραφαὶ καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ὑπὸ τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς κατῆχσιν τοῦ λαοῦ μεταβάντων ἐκεῖσε κληρικῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ῥῶσοι εἶχον παραδεχθῆ τὸν χριστιανισμόν.

Ἐνεκα δὲ τῶν πρώτων τούτων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ῥωσικὴν μεταφράσεων, ἡ ἀρχικὴ

μεταξύ τῶν δύο τούτων γλωσσῶν συγγένεια ἔγινεν ἐπαισθητοτέρα· διότι οἱ ῥηθέντες μεταφρασταὶ ὑπῆρξαν ἐνταυτῷ καὶ οἱ πρῶτοι μωρῶταί τοῦ ὕφους τῆς Ῥωσικῆς γλώσσης, κανονίσαντες τὴν σύνταξιν καὶ φρασολογίαν αὐτῆς κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς. καὶ τῷ ὄντι εἰς οὐδεμίαν τῶν παλαιῶν ἢ νεωτέρων γλωσσῶν ἀπαντᾶται τοσαύτη ὁμοιότης συντάξεως, καὶ τοσαῦται φράσεις καὶ ἰδιωτισμοὶ Ἑλληνικοὶ, ὅσοι εἰς τὴν Ῥωσικὴν· εἰς δὲ τὰς παραδεχθείσας πολυπληθεῖς Ἑλληνικὰς λέξεις διετηρήθη ἀκριβῶς ἢ εἰς τὴν πρῶτον τύπον γλώσσαν προφορὰ καὶ γραφή.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀνεφάνησαν ἐπίσης εἰς Ῥωσικὴν γλῶσσαν μῦθοι καὶ Ἡρωϊκὰ ποιήματα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον, *Διήγησις τῆς κατὰ τῶν Πολοριτῶν ἐκστρατείας τοῦ Πρίγκιπος Ἰγόρου*, ποίημα θαυμαζόμενον ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων φιλολόγων, καὶ θεωρούμενον ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀρχαιότητος τῆς Ῥωσικῆς ποιήσεως, καὶ τῆς πιθανῆς ὑπάρξεως καὶ ἄλλων τοιούτων συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ χρόνος ἠράνισε. Τελευταῖον δὲ διεσώθησαν κατὰ παράδοσιν καὶ διάφορα ἄσματα ἀποδιδόμενα εἰς τὸν ποιητὴν Μπεγίαν, τὸν ἐπονομαζόμενον Ἀηδόνα τῶν παλαιῶν χρόνων, μολοντί πολλοὶ τῶν νεωτέρων δίσχυρίζονται, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδίδετο ἐν Ῥωσίᾳ εἰς ὅλους τοὺς ποιητὰς, αἵτινες κατὰ τὰς βασιλικὰς ἐορτὰς ἐξύμουν τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν προκατόχων βασιλέων.

Ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης Βασιλεύσκης εἰσήξεν εἰς τὴν Ῥωσίαν τὰ πρῶτα πιεστήρια τῆς τυπογραφίας κατὰ τὸ ἔτος 1553, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1711, ἦτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου, ἢ Ῥωσικῆ αὐτῆ τυπογραφία δὲν ἐξέδιδεν, εἰμὴ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ βασιλικὰ διατάγματα.

Ἐπὶ τέλους ὁ μεγαλοφυῆς ἀνὴρ Πέτρος ὁ Μέγας, αἰσθανόμενος πόσον οἱ προστατεύοντες τὰ γράμματα ἡγεμόνες καθίστανται ἐνδοξοὶ ἐνταυτῷ καὶ εὐδαίμονες, κατέβαλεν ἐν Πετρούπολει τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον τῆς πρώτης Ῥωσικῆς Ἀκαδημίας, τὴν ὁποίαν ὁμοῦ δὲν ἐπέζησε νὰ ἴδῃ ἀνεπηγεγμένην ἀφρακασθεῖς ὑπὸ τοῦ θανάτου ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἀθανάτων αὐτοῦ ἔργων.

Σύγχρονος τοῦ Μεγάλου Πέτρου ὑπῆρξεν ὁ Μητροπολίτης Νοβογοροδιού Θεοφάνης Προκοποβίτζης,

ιεράρχης διακεκριμένος ἐπὶ μεγάλη παιδείᾳ καὶ ἐξόχῳ ἐκκλησιαστικῇ εὐγλωττίᾳ, καὶ μεγάλως συνεργήσας εἰς τοὺς γενναίους σκοποὺς τούτου τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξεν ὁ σύμβουλος καὶ ὁδηγός. Ἐκ τῶν σωζομένων συγγραμμάτων τοῦ ιεράρχου τούτου ὑπάρχει καὶ ὁ εἰς τὸν Μέγαν Πέτρον ἐπιτάριος αὐτοῦ, θαυμαζόμενος ὡς πρωτότυπον ῥητορικῆς εὐγλωττίας.

Αἱ πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους προσπάθειαι τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἐγέννησαν ταχέως τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα· διότι μετ' οὐ πολὺ ἢ Ῥωσία ἀπήλαυσε τὸ πρῶτον φιλολογικὸν αὐτῆς μνημεῖον, τὰς σατύρας τοῦ Πρίγκιπος Ἀντιόχου Καντεμίρου, γεννηθέντος μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ 1709, υἱοῦ δὲ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Δημητρίου Καντεμίρου· ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἐκπαιδεύσει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον εἰς τὴν ἐν Πετρούπολει ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου συστηθεῖσαν Ῥωσικὴν Ἀκαδημίαν. Πολλοὶ τῶν νεωτέρων κριτικῶν συγκρίνουσι τὸν Πρίγκιπα Ἀντίοχον Καντεμίρον μὲ τὸν Ὁράτιον, τὸν ὁποῖον πολλαχοῦ ἐμιμήθη λίαν εὐστόχος.

Κατὰ τὰ 1740 ἀνεφάνη νέος τις, Λομονόσωφ ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐκαθάρισε τὴν Ῥωσικὴν γλῶσσαν τῶν ξένων λέξεων καὶ φράσεων, συνέγραψε πρῶτος τὴν ἐντελεστέραν Ῥωσικὴν Γραμματικὴν, συνέταξε Ῥητορικὴν πραγματείαν, ἔγραψε περὶ τῆς Ῥωσικῆς στιχουργίας, καὶ ἐποίησε διάφορα ποιήματα παντὸς εἶδους ἀπὸ τῆς ἐποποιίας μέχρι τοῦ εἰδυλλίου· θαυμάσιον ὕψος φαντασίας διαλάμπει μεγαλοπρεπῶς πανταχοῦ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, καὶ ἐξαιρέτως ἐν τῷ ποιήματι, τοῦ ὁποῦ ἢ ἐπιγραφή εἶναι, *Ὡδὴ εἰς τὴν εἰρήνην*, ὅπου κατὰ τοὺς κριτικούς ὑπάρχουσι ποιήματα καὶ θαυμασταὶ καλλοναὶ ποιήσεως· κατὰ τὰ 1803 ἢ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν διέταξε τὴν τρίτην ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐμπεριεχομένων εἰς ἕξ τόμους.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1750, εἰσῆλθη εἰς τὴν Ῥωσίαν τὸ Μελοδραμα ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Βόλκωφ, καὶ ὀλίγον ἔπειτα ἢ τραγωδία ὑπὸ τοῦ Σουμαρόκωφ, οἵτινες ἐσύστησαν εἰς Πετρούπολιν τὸ πρῶτον Ῥωσικὸν θέατρον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς εἰρημένης Αυτοκρα-

τορίσεως· ἀλλ' ἢ ἐποχὴ αὐτὴ ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τρόπος τινὰ ἄλλης λαμπροτέρας ἐποχῆς· αὐτὴ δὲ εἶναι ἢ τῆς Αἰκατερίνης δευτέρας, ἣτις οὐ μόνον ἐνεθάρρυνε καὶ ὑπεστήριξε γενναίως τὰ φῶτα καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἐπικράτειαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ πολ- λάκις εἰς τὰ θέλητρα τῆς μελέτης τῶν γλωσσῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐζήτηε ἀναφυχὴν ἀπὸ τῶν πολιτικῶν θορύβων.

Ἡ ἐνδοξος αὐτὴ Ἡγεμονίς διὰ τοῦ ἴδιου αὐτῆς παραδείγματος, τοσαύτην ἐνέπνευσεν ἀμιλλαν περὶ τὰ γράμματα, ὥστε ἐπὶ τῆς Αυτοκρατορίας αὐτῆς εἶχε συστηθῆ ἐν Μόσχᾳ ἢ ὑπὸ τοῦ Νοβίκωφ διευθυνομένη τυπογραφικὴ ἔταιρία, ἣτις μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν ὅλους σχεδὸν τοὺς Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφῆς, ἢ δὲ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχε κατανηθῆσει τότε ἢ γλῶσσα σχεδὸν τῆς Ῥωσικῆς αὐτῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐνδόξου ταύτης ἐποχῆς ἀνεφάνησαν κατὰ τὴν Ῥωσίαν πλῆθος διαφόρων ποιητῶν καὶ συγγραφέων παντὸς εἶδους, ἐξ ὧν καὶ ὀμυθοποιὸς Κριλῶφ, ὁ σατυρικός Πούσκιν, ὁ φιλόλογος Γνένδιτς, ὁ ἀπὸ τῶν ξένων λέξεων καὶ φράσεων καθάρσιος τὴν Ῥωσικὴν γλῶσσαν περίφημος ἱστοριογράφος τοῦ ἔθνους τούτου Καραμζίνος, καὶ διάφοροι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφῆς, ὁποῖοι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πετρούπολεως καὶ Νοβογοροδιού Μιχαὴλ Δεσνίζκης, ὁ Μόσχας Φιλάρετος, ὁ Καζανίου Ἀμβρόσιος, ὁ Κιέβου Εὐγένιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων ἢ ἀπαρίθμησις καὶ περιγραφή δὲν δύναται νὰ ἦναι ἀντικείμενον συντόμου ἀρθροῦ Περιοδικοῦ Συγγράμματος.

Τὴν δὲ περιληπτικὴν ταύτην ἔκθεσιν περὶ τῆς Ῥωσικῆς φιλολογίας ἐκρίναμεν ἀναγκαίαν διὰ τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, ὡς εἰσαγωγὴν διαφόρων μύθων, ὧδων καὶ ἄλλων τινῶν φιλολογικῶν τεμαχίων, μετεφρασμένων ἐκ τοῦ Ῥωσικοῦ, τὰ ὁποῖα θέλομεν ἐκ διαλειμμάτων καταχωρῆσαι εἰς τὴν Ἀποθήκην, πρὸς μικρὰν γνῶσιν τῆς μεγάλης φιλολογικῆς γονιμότητος ἔθνους, περὶ τοῦ ὁποῦ πολλοὶ, καὶ αὐτῶν μάλιστα τῶν λογίων, ἔχουσιν ἀκόμη ἀτελεσάτας καὶ σφαλερωτάτας ἰδέας, καὶ μεταξὺ τῆς γλώσσης τοῦ ὁποῦ καὶ τῆς ἡμέτερας ὑπάρχει μεγίστη ἀρχικὴ συγγένεια καὶ ὁμοιότης, ὡς ἀνέπτυξε καὶ ἀπέδειξεν ἀρκούντως ὁ σοφὸς Διδάσκαλος Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος εἰς τὸ περὶ τούτου ἀξιόλογον αὐτοῦ σύγγραμμα.

ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΚΡΙΑΩΦ.

α. Ὁ Ἀετός καὶ ἡ Ἀράχνη.

Ἄετός ὁ ὑψιπέτης τὰ ἐλαστικά πτερά του συγκινήσας ὑπεράνω πέταξε τῶν Καυκασίων· κ' ὑπερβάς τὴν ἀνωτάτην κορυφὴν τοῦ ὄρους τούτου, ἐπὶ κέδρου γηραλαίας ἔστησε τὸ πέταμά του.

Ὅλον δὲ ὁμοῦ τὸν κόσμον εἰς ἓν βλέμμα του συνάψας, ὑποκάτω τῶν ποδῶν του θεωρεῖ ὑπερῆφάνως ποταμούς, χειμάρρους, λίμνας, πεδιάδας καὶ θάλασσας, ὄρη, πόλεις, πτηνὰ, ζῶα, φυτὰ, δάση ἢ ἐρήμους·

Ἄνεκφράστου χαρὰς πλήρης πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐμ-βλέπει,

κ' εἰς τὸν Δία ἀπευθύνει ζωηρὰς εὐχαριστίας·

» Ὅταν μ' ἔπλασες, Ζεῦ πάτερ, εἰς τὸν κόσμον ἀπειδέχθη

» ἐναργῶς ἢ τελειότης τῆς μεγάλης σου σοφίας!

» Ἄλλος τίς τὴν φωλεάν του ἐδῶ δύναται νὰ σῆσῃ;

» καὶ πλησίον τοῦ Ὀλύμπου, ὡς ἐγώ, νὰ κατοικήσῃ;

» ἐναέριος Μονάρχης τὸ Βασιλικόν μου κράτος

» εἰς τὸ ἄπειρον ἐκτείνω τοῦ παντὸς τὸ μέγα χάος.»

Ἄλλ' Ἀράχνη τις τὸν λόγον διακόπτει αἰφνιδίως·

» μόνος εἶσ' ἐδῶ νομίζεις, καὶ ἐπαίρῃσαι, καυχᾶσαι·

» μάθε δὲ ἐδῶ ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον τὸν κλόνον

» κατοικῶ κ' ἐγώ, καὶ θέλω κατοικήσει αἰώνιως.

Ἀληθῶς δ' ἐκεῖ πλησίον ἐπὶ τοῦ ἴδιου δένδρου ἐνεφώλευεν Ἀράχνη εἰς τοῦ κλόνου τὴν γωνίαν·

» Πῶς κατήντησες νὰ φθάσῃς εἰς τοσοῦτον μέγα ὕψος;

ἔρωτᾷ ὁ ὑψιπέτης Ἀετός μὲ ἀπορίαν.

» Σὺ ζωῆριον ἰσχύος στερημένον καὶ πτερυγῶν;

» ἔρπον βέβαια ἀνέβης, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον

» ἔφθασες ἐνταῦθα ὅπου καὶ ὁ γυψὸς σπανίως φθάνει·

» Ἀετέ μου! ἀπατάσαι· ἐπανελάβ' ἢ Ἀράχνη.

» Ἄν μονάχῃ ἐπεχειροῦν ν' ἀναβῶ αὐτὸ τὸ ὕψος,

» μυριάδες ἐτῶν ἴσως μ' ἐχρειαζόντο πρὸς τοῦτο·

» ἐπὶ τῆς μακρᾶς οὐρᾶς σου, ἐν ᾧ χυθὲς περιεπάτης,

» σὲ ἐλάνθασα μὲ τρόπον κ' ἐκολλήθην δι' ἀπάτης·

» Καὶ τὰ ὕψη τῶν αἰθέρων διασχίσασα μαζὴ σου,

» ἐδῶ ἔφθασα· καὶ τώρα εἰμ' ἰσοβάθμος μ' ἐσένα,

» κ' εἴς τήν φωλεάν μου ζῶσα σὸ ἐξῆς δὲν ἔχω χρεῖαν
» τῆς δικῆς σου προστασίας, οὔτε καὶ ψηφῶ κἀνάνα.

Λοιπὸν παῦσαι ὡς ἐκ τούτου νὰ νομίζεσαι Μονάρχης·
ἐπειδὴ, καθὼς τὸ βλέπεις, ἐπὶ τοῦ ἰδίου δένδρου
κατοικῶ κ' ἐγὼ ἐπίσης, καὶ δὲν δύνασαι νὰ ἀρχῆς,
τὸ ἰσόβαθμόν μου κράτος ἐάν δὲν ἀναγνωρίσης.

Ταῦτα ἔλεγε μὲ θράσος ἡ πτωχαλαζὼν Ἀράχνη
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὄρους αἴφνης ὁ σκληρὸς βορρᾶς συρίζει,
λαίλαψ τρομερὸς ἀστράπτει, καὶ φρικτὴ ἀνεμοζάλη
εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους μετὰ λίθων τὴν κρη-
μνίζει. . .

Η ΧΙΟΣ.

Ἡ νῆσος Χίος, ἔχουσα ἐμώνυμον παραθαλάσ-
σιον πρωτεύουσαν, ἔλαβε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρό-
νους διάφορα ὀνόματα οἷον Ὀφιοῦσα, Πιτυοῦ-
σα, Μάκρις καὶ Αἰθαλία. Ὀνομάσθη δὲ Χίος,
εἴτε ἐκ τῆς πεσοῦσης ποτὲ ἐπ' αὐτῆς πολλῆς χιόνος,
εἴτε κατὰ τὸν Ἰσίδωρον (α) ἐκ τῆς μαστίχης, χίου
κατ' αὐτὸν Συριστὶ ὀνομαζομένης· ἡ δὲ τοιαύτη ὀνο-
μασία φαίνεται ἡ πιθανώτερα, διότι καὶ τὴν σήμε-
ρον οἱ Τούρκοι δηλοῦσι διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Σακίζ
τὴν Χίον καὶ τὴν μαστίχην.

Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῶν Χίων κρύπτεται, ὡς παν-
τὸς λαοῦ, ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῶν μυθωδῶν παραδό-
σεων· τὰ δὲ πιθανώτερα συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα
δυναμέθα περὶ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς νήσου νὰ
πορισθῶμεν ἐκ τῶν περὶ αὐτῆς ἀναφερομένων ὑπὸ
Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (β) καὶ ἐκ τῆς σχέσεως
τῆς Χιακῆς ἱστορίας πρὸς τὴν Κρητικὴν δυναστείαν
εἶναι, ὅτι οἱ Κρῆτες Ῥαθάμανθος καὶ Μίνως θαλασσο-
κρατήσαντες, ἐκαθάρισαν τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἐκ
τῶν ληστρικῶν ἐθνῶν, καὶ κατέστησαν ἡγεμόνας
εἰς πολλὰς νήσους, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τῆς Ἀριάδνης
Οἰνοπίωνα εἰς τὴν Χίον μετὰ Κρητικῆς ἀποικίας.
Ὁ Οἰνοπίων οὗτος συνήκισε τοὺς οἰκῆτορας, καὶ ἐδί-
δαξεν αὐτοὺς τὴν ἀμπελοουργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν
τοῦ οἴνου. Ἐπὶ τῆς τούτου ἡγεμονίας καὶ ἐκόντος
αὐτοῦ κατόκησαν ἔπειτα τὴν νῆσον καὶ οἱ Κᾶρες
καὶ Ἀβαντες.

(α) Herbelot (bibliothec. p. 385, 564 et 739)

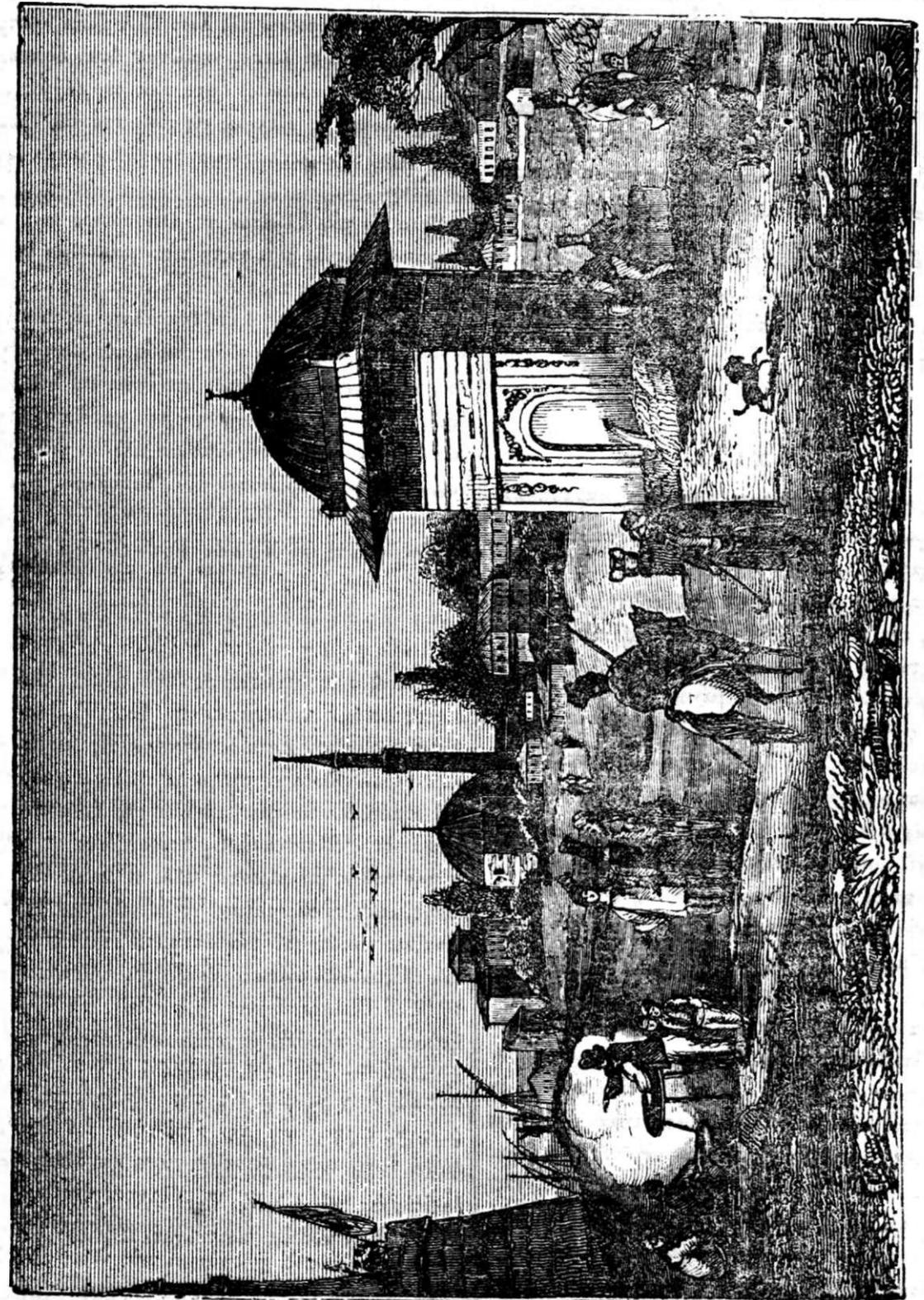
(β) Τόμ. Α'. σελ. 397.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Χίου ἔζων ζωὴν ληστρι-
κὴν, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ νησιῶται· ἦσαν δὲ τοσοῦ-
τον ἄποροι καὶ ἀσθενεῖς, ὥστε οὐδὲ συμμάχους αὐ-
τοὺς ἐκάλεσαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν κατὰ τῆς Τροίας
πόλεμον, οὔτε νὰ λεηλατήσωσι τὴν νῆσον αὐτῶν ἔκρι-
ναν ἄξιον.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Οἰνοπίωνος καὶ τῶν
ἀπογόνων αὐτοῦ, ἦλθε κατὰ θεῖον μάντευμα ἐκ τῆς
Ἑστιαίας (πόλεως τῆς Εὐβοίας) δ' Ἀμφικλος καὶ ἐβα-
σίλευσεν εἰς τὴν Χίον· ὁ δὲ Ἴπποκλος, εἷς τῶν δια-
δόχων αὐτοῦ, παίζων καὶ ἀστειευόμενος εἰς τοὺς γά-
μους τινὸς συγγενοῦς αὐτοῦ, ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς νυμ-
φικῆς ἀμάξης, ὅτε ἡ νύμφη ἦγετο κατὰ τὴν συνή-
θειαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου· ἀλλ' οἱ φίλοι τού-
του, ὀργισθέντες ἐφόνευσαν τὸν Ἴπποκλον. Διατά-
ξαντος δὲ τοῦ Μαντείου νὰ θανατώσωσι τοὺς φονεῖς,
οἱ Χῖοι ἀπήντησαν ὅλοι ἐφονεύσαμεν αὐ-
τόν· ἀποκριθέντος δὲ τοῦ μαντείου, ἀέπειδ ἡ
ὄλοι ἐφονεύσατε τὸν ἄνδρα, ὄλοι
καὶ ν' ἀφήσητε τὴν πόλιν· οἱ Χῖοι συνα-
θροίσαντες τοὺς αἰτιωτέρους τοῦ φόνου, ἔστειλαν
αὐτοὺς εἰς τὴν Λευκωνίαν, τὴν ὁποίαν μετὰ τῶν
Ἐρυθραίων εἶχον κυριεύσει ἀρπάσαντες παρὰ τῶν
Κορωναίων. Κατὰ δὲ τὸν μετὰ ταῦτα μεταξὺ Χίων
καὶ Ἐρυθραίων πόλεμον, οἱ Χῖοι τῆς Λευκωνίας, μὴ
δυνάμενοι ν' ἀντισταθῶσιν, ἠτοιμάζοντο ν' ἀφήσω-
σι τὴν πόλιν, μὴ φέροντες ἄλλο τι κατὰ τὰς συν-
θήκας, εἰμὴ τὸ φόρεμα καὶ τὸ ἐπανωφόριον. Ἀλλ' αἱ
γυναῖκες ἀκούσασαι τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὠνείδι-
σαν τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας, ὅτι ἐξήρχοντο ἄοπλοι· ἐπει-
δὴ δὲ οὗτοι ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτάς, ὅτι εἶχον ἡδὴ
ὀμώσει, αἱ γυναῖκες ἐσυμβούλευσαν αὐτοὺς ν' ἀπο-
κριθῶσιν, ὅτι οἱ γενναῖοι ἄνδρες φόρεμα ἔχο-
σι τὴν λόγχην καὶ ἐπανωφόριον
τὴν ἀσπίδα. Πεισθέντες δὲ οἱ Χῖοι εἰς τὴν συμ-
βουλὴν τῶν γυναικῶν ἐφόβησαν τόσον τοὺς Ἐρυ-
θραίους διὰ τῆς τόλμης, ὥστε κἀνεῖς δὲν ἐδοκίμασε
νὰ ἐμποδίση αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἐξῆλθον ὄλοι ἔνο-
πλοι (γ).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἴπποκλου κατηργήθη φαί-
νεται ἡ βασιλεία, καὶ ἔγινε τὸ πολίτευμα τῶν Χίων
ἀριστοκρατικόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς μὲν ὄλοι γενι-

(γ) Πλουτάρχ. ἐν τῷ, γυναικῶν ἀρεταί.

Η ΧΙΟΣ.

κῶς οἱ Χῖοι μετερχόμενοι τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν θα-
λασσοπλοῖαν ἐπλούτουσαν ἐκ τούτων, καὶ ἐπομένως
ὁ λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποκύψῃ εὐκόλως εἰς τὴν τυ-

ραννίαν τῶν ἀριστοκρατῶν, οὗτοι δὲ ἔχοντες χρεῖαν
τοῦ λαοῦ πρὸς τὰς ναυπηγίας καὶ τὰς ναυτιλίαις,
ἠναγκάζοντο νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὸν ἐπιεικῶς

και πρώως, τὸ πολίτευμα τῶν Χίων ὑπῆρχε σοφὸν ἀριστοδημοκρατικὸν σύγκρομα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θουκυδίδης ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν Ἀττικὴν ὀχλοκρασίαν, ἐξ ἧς τοσοῦτοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες ἔπασχον, καὶ παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν πολιτείαν τῶν Χίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπήνεσε τοὺς Χίους εἰπὼν, ὅτι μόνοι αὐτοὶ μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐδείκνυον σκέψιν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν, μετριότητά δὲ καὶ φρόνησιν εἰς τὰς εὐτυχίας (δ)· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπεσοῦσα ἡ ἀριστοκρατία εἰς ὀλιγαρχίαν ἐγέννησε φατρίας καὶ στάσεις καὶ τυραννίαν ὄχι μικράν. Ἀκολούθως δὲ οἱ Χῖοι ἀποκτήσαντες μεγαλῆτερά πλούτη ἠγόρασαν τοσαύτην πληθὺν δούλων, ὥστε ὑπέπεσαν πολλάκις εἰς πολλὰ κακὰ, ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων δουλικῶν ἀποστασιῶν. Τὰ δὲ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορίου καὶ προϊόντα τῆς Χίου κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐποχὴν τῆς πλουσιότητος αὐτῶν, ἦσαν ὁ οἶνος, τὰ σῦκα, τὰ μάρμαρα, ἡ Χιακὴ γῆ (τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες μετεχειρίζοντο εἰς τὸ νὰ τρίβωσι τὸ ἐαυτῶν δέρμα πρὸς καλλωπισμὸν) καὶ ἡ κεραμίτις γῆ.

Κατὰ δὲ τοὺς Περσικοὺς χρόνους μόνοι οἱ Χῖοι ἐτόλμησαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Μιλησίους πολεμουμένους ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ μόνοι οὗτοι μετὰ τῶν Σαμίων οὐδέποτε ἔστειραν νὰ πληρώσωσι τὸν ὑπὸ τῶν Περσῶν εἰς ὅλους τοὺς Ἰωνας ἐπιβληθέντα φόρον. Ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου Περσικοῦ πολέμου οἱ Χῖοι συνεισέφεραν εἰς τὴν Ἰωνικὴν συμμαχίαν ἑκατὸν τριήρεις, τῶν ὁποίων ἐκάστης τὸ πλήρωμα ἀπετέλουν τεσσαράκοντα ἐκλεκτοὶ πολῖται. Οἱ Χῖοι πρὸς τούτοις συνήργησαν μετὰ τῶν Σαμίων εἰς τὴν λαμπρὰν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην τῆς Μυκάλης, (479 π. Χ.), τὴν γενομένην τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ ἑσθραβοὶ κατετροπώθησαν καὶ ἐν Πλαταιαῖς, ὅπου πάλιν συνεπολέμησαν οἱ Χῖοι, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα εἶδεν ὁ Πανσανίας κηραραγμένον μετὰ τῶν ἄλλων νικητῶν εἰς τὴν ἑστίαν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγάλματος τοῦ Διός. (ε) Συνεπολέμησαν προσέτι οἱ Χῖοι

(δ) Χῖοι γὰρ μετὰ Λακεδαιμονίους, ὡν ἐγὼ ἠσθόμενος εὐδαιμόνησαντε ἅμα καὶ ἐσοφρόνησαν· καὶ ὡς ἐπέδιδον ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ κρείττον, τόσῳ καὶ ἐκοσμήσαντο ἐχυρώτερον . . . . πλοσιώτατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων. (Θουκυδ. Η'. 24, 45.)

(ε) Πανσαν. Ε'. 25.

μετὰ τοῦ Κίμωνος εἰς τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων πόλεμον, καὶ συνεξστράτευσαν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Κύπρου. Οἱ Χῖοι κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, ἔζων ζωὴν φιλήδονον καὶ ἀκόλαστον κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὄλων τῶν ἀρχαίων· δι' ὃ καὶ τὸ παροιμιῶδες ζῶν Ἰία, ἐσήμαινεν ζωὴν ἐκδοτον εἰς τὰς τρυφάς. Αἱ δὲ Χιακαὶ τράπεζαι δὲν ἦσαν κατώτεροι τῶν Συβαρτικῶν. Εἶχον δὲ τοσοῦτον περιβόητους μαγείρους, ὥστε ἕνα τινὰ ἐξ αὐτῶν, Νηρέα ὀνομαζόμενον, καταλέγει ὁ κωμικὸς Εὐφρων μετὰ τῶν τότε ἐπὶ περιφρήμων μαγείρων, τοὺς ὁποίους ἀστείωτατα συγκρίνει πρὸς τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τοὺς μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων πολέμους, ἡ συμμαχία τῶν Χίων ὑπῆρξε περισπουδάστος εἰς ἑκατέρους. Οἱ δὲ Χῖοι διεκρίνοντο μάλιστα εἰς τὴν θάλασσαν συμμαχοῦντες ποτὲ μὲν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ποτὲ δὲ μετὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τέλος ὑπέπεσαν εἰς τὸν Μακεδονικὸν ζυγὸν ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιόχου ἡ Χίος μετέβη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ὁ Μιθριδάτης βασιλεὺς τοῦ Πόντου ὀργισθεὶς κατὰ τῶν Χίων, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πίστιν, καὶ διότι συμμαχοῦντων μετ' αὐτοῦ πλησίον τῆς Ῥόδου, Χιακὸν πλοῖον κτυπήσαν ἐξ ἀπροσεξίας τὴν βασιλικὴν τριήρη κατετρόμαξε τὸν Μιθριδάτην, ἀπέστειλεν ἐκεί τὸν στρατηγὸν Ζηνόβιον, ὅστις ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ διαβιβάσῃ στρατιώτας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, ἐκυρίευσεν διὰ νυκτὸς τὰ τείχη καὶ τὰ λοιπὰ ἰσχυρὰ χωρία τῆς νήσου. Τὸ δὲ πρῶτ' ἐγκαλέσας τοὺς Χίους εἰς ἐκκλησίαν, ἐζήτησε παρ' αὐτῶν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Μιθριδάτου τὰ ὄπλα καὶ ὀμήρους· περὶ δὲ τῆς τύχης αὐτῶν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ἀφοῦ ἔπεμψε εἰς τὰς Ἐρυθρὰς τοὺς ὀμήρους, νὰ περιμείνωσι τὴν ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασεν ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ, καὶ ὁ Μιθριδάτης ἐζήτησε παρ' αὐτῶν δισχίλια τάλαντα, ἧτοι 12 ἑκατομμύρια δραχμῶν, οἱ Χῖοι ἠναγκάσθησαν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας νὰ γυμνώσωσι τοὺς ναοὺς τῶν ἀναθημάτων, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν κοσμημάτων, καὶ οὕτω νὰ πληρώσωσι τὴν ἐπιβληθεῖσαν ποινὴν εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦ Μιθριδάτου. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσεν εἰς τὸ νὰ δυσηπῆσθαι τὸν ἄξιον τοιοῦτου δεσπό-

του ὑπουργὸν Ζηνόβιον· διότι συναθροίσας τοὺς Χίους μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων εἰς τὸ θέατρον, περικυκλωμένον ὑπὸ στρατιωτῶν, κατεδίβασεν αὐτοὺς ἐκείθεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἐπιβιάσας εἰς πλοῖα χωριστὰ τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τῶν γυναικῶν καὶ ἰδίων παιδῶν, ἔστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Μιθριδάτην, τὴν δὲ πόλιν κατασκάψας ἐνέπρησεν. Ὁ δὲ Μιθριδάτης ἀπέπεμψε τοὺς Χίους εἰς τὴν Κολχίδα δεδεμένους καὶ παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δούλων ἀγομένους, ὥστε νὰ γεννηθῆ ἡ παροιμία Χῖοι οὐδὲ σπό τὴν ὠνήσια το. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐρημώθη εἰς μίαν ἡμέραν ἡ πλουσία καὶ λαμπρὰ Χίος.

Πρῶτος δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδης, διατρέψων εἰς τὴν Χίον τὸ δωδέκατον πρὸ Χριστοῦ ἔτος, ἐχορήγησεν εἰς τοὺς Χίους ἄφθονα χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς λάμπριν. Διὰ δὲ τῆς παρακλήσεως τούτου, ἐσυγχώρησεν εἰς αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι νὰ συνέρχωνται εἰς ἐκκλησίας, νὰ ζῶσι κατὰ τοὺς πατρῶους νόμους καὶ ἤθη, νὰ μὴ ἔχωσι Ῥωμαῖον κυβερνήτορα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν Χίῳ Ῥωμαῖοι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς ἐγχωρίους νόμους τῆς νήσου· ἀλλ' ὁ Οὐίσιπσιανὸς ὑπερονόμησεν αὐτοὺς καὶ τοῦτο τὸ ἀμυδρὸν τῆς αὐτονομίας φάσμα, ἡ δὲ Χίος ὑπεδουλώθη κατὰ κράτος εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν ἐν ἔτει 90 Μ. Χ.

Ἐκτοτε δὲ μέχρι τῆς δωδεκάτης σχεδὸν ἑκατονταετηρίδος ἡ ἱστορία τῆς Χίου καλύπτεται ὑπὸ τὸ παχυλὸν σκότος τῆς γενικῆς ἀμαθείας τοῦ Μεσαιῶνος. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον μᾶς διέσωσεν ἡ ἱστορία, εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου (258 Μ. Χ.) ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἅγιος Ἰσιδώρος.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἡ Χίος ὑπέστη καὶ ἄλλον ἀνδραποδισμόν ὑπὸ τοῦ ναυάρχου τῶν Βενετικῶν στόλου Δομινίκου Μικέλη, ἐπιστρέφοντος ἐκ Τύρου, ὅτε, πορθήσας ὅλας τὰς Κυκλάδας, ἐκυρίευσεν καὶ τὴν Χίον, καὶ κατὰ κράτος αὐτὴν ἠνδραπόδισεν.

Οὗτος εἶναι ὁ εἰς Βενετίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μετακομίσας τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Ἰσιδώρου, ἀνευ τῆς κεφαλῆς, τὸ ὁποῖον κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Μετὰ δὲ περίπου 500 ἔτη Γραικὸς τις κλέψας καὶ τὴν κεφαλὴν μετεκόμι-

σεν αὐτὴν εἰς τὴν Βενετίαν, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἀντεμειφθησαν δαψιλῶς παρὰ τῶν Βενετῶν αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204), δώδεκα Πατρίκιοι Βενετοὶ, καὶ ἰσάριθμοι ἰππῶται Γάλλοι διεμοίρασαν κατὰ κοινὸν συμβούλιον τὴν Ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὰ δύο ἔθνη. Καὶ οἱ μὲν Γάλλοι ἔλαχον τὴν Βιθυνίαν, Θράκην, ὅλην τὴν ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τοῦ Σουνίου ἀκρωτηρίου ἐκτεινομένην Ἑλλάδα καὶ τὰς μεγίστας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους· οἱ δὲ Βενετοὶ τὴν Χίον, ὅλας σχεδὸν τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας, τὰ παράλια τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἄλλας πολλὰς χώρας. Μὴ δυνάμενη ὅμως ἡ Δημοκρατία νὰ φροντίξῃ περὶ τοσοῦτον ἀπεχόντων τόπων, οἵτινες ἀπετέλουν 8000 περίπου τετραγωνικῶν λευγῶν ἑκτασιν, καὶ περιέεχον περὶ τὰ ὀκτὼ ἑκατομμύρια κατοίκων, ἔδωκαν ἄδειαν εἰς τὸν θέλοντα ἐκ τῶν οἰκείων νὰ καθοπλίσῃ ἐξ ἰδίων πλοῖα, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ κυριεύσῃ νήσους τοῦ Αἰγαίου. Καὶ οὕτω ὁ μὲν Μαρῖνος Δάνδολος ἐκυρίευσεν τὴν Ἄνδρον, ὁ δὲ Πέτρος Ἰουστινιανῆς Γενουήνσιος τὴν Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλας.

Κατὰ δὲ τὸ 1261 Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ἐπανεκτήσεν μετὰ τῆς λοιπῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν Χίον, τὴν ὁποίαν ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἔδωκε πρὸς ἀποζήμιωσιν εἰς τὸν Βενεδικτὸν Ζαχαρίαν, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἀρχῇ αὐτῆς ἐπὶ δέκα ἔτη, χωρὶς νὰ πληρῶνῃ φόρον τινὰ εἰς τὸν Βασιλέα, νὰ ὀνομάζηται ὅμως ἡ νῆτος κτῆμα τοῦ Βασιλέως, καὶ νὰ ὑφύωνται ἐπὶ τῶν τειχῶν αἱ βασιλικαὶ σημαῖαι· μετὰ δὲ τὴν δεκαετίαν ν' ἀποδώσῃ πάλιν τὴν νῆσον εἰς τὸ κράτος.

Ἐπὶ τὴν Κυβέρνησιν τούτου τοῦ Ζαχαρίου ὑπέφερον ἡ Χίος δύο ληστρικὰς καταδρομὰς· μίαν τὴν τοῦ Ρογέρου ἀρχηγῶ τῶν Καταλάνων (1302) καὶ ἄλλην τὴν τῶν Ὀθωμανῶν (1307), οἵτινες ἀφοῦ ἐνίκησαν κατὰ κράτος παρὰ τὴν Νικημήθειαν τὸν στρατηγὸν τοῦ Γραικικοῦ στρατοῦ Μουζάλωνα, ἔστειλαν τριάκοντα πλοῖα καὶ ἐληλύθησαν καὶ τὴν Χίον.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Χίος ὑπέπεσεν εἰς δικ-

φόρους πολιτικάς μεταβολάς μέχρι τοῦ ἔτους 1346, ὅτε πολεμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γενουησίου Βιγνόζου παρεδόθη εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης ἐπὶ ταῖς ἐξῆς συνθήκαις.

Α. Ν' ἀπολαμβάνωσιν οἱ Χῖοι ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς Γενουησίου πολιτογραφῆσεως.

Β. Οἱ δημόσιοι φόροι, ἡ ἐκλογή τῶν ἀρχόντων καὶ ἡ πολιτικὴ διοίκησις νὰ ἦναι εἰς χεῖρας τῆς Δημοκρατίας.

Γ. Ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὴν εἰς Γένουαν ἐπιστροφὴν τοῦ Βιγνόζου οἱ κτήτορες τῶν πλοίων παρεκάλεσαν τὴν Δημοκρατίαν νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτοὺς ὅσα ἐδαπάνησαν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν· ἀλλ' αὕτη μὴ δυναμένη νὰ πληρώσῃ τοσαύτην ποσότητα, ἐπρόβαλεν εἰς αὐτοὺς νὰ πληρώσῃ ἐντὸς 29 ἐτῶν 300000 σκούδα, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ν' ἀπολαμβάνωσι τὰ εἰσοδήματα τῆς νήσου Χίου ἐπὶ συμφωνίᾳ, ἂν ἡ Δημοκρατία δὲν πληρώσῃ τὴν ῥηθεῖσαν δαπάνην ἐντὸς τοῦ ὑποσχεθέντος χρόνου, οἱ δανεισταὶ νὰ καρπῶνται τὴν νήσον, διοικοῦντες μὲν αὐτοί, γνωρίζοντες ὁμῶς ἡγεμόνα τὴν Γένουαν, καὶ ἀποδίδοντες εἰς αὐτὴν τὸ λεγόμενον αἶματος δικαίωμα. Τὸ σῶμα τῶν δανειστῶν τούτων ὠνομάσθη Μονὰς (pauna)· ἡ παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν μόνος, ὡς ἐν καὶ μόνον σῶμα συνιστῶσα, ἡ παρὰ τὴν Γενουησίου mona, ἣτις σημαίνει ἔνωσιν πολλῶν εἰς μιᾶς θελήσειος συμφωνον ἐκτέλεσιν. Αἱ πολλαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες ἐσχηματίζον τὴν Χιακὴν μονάδα, ἐσυμφώνησαν νὰ συστήσωσι μίαν μόνην οἰκίαν καὶ νὰ ὀνομάσωσιν αὐτὴν Ξενοδοχεῖον τῶν Ἰουστινιανῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Χίος ὑπέστη διάφορους πολιτικάς μεταβολάς μέχρι τοῦ ἔτους 1566, ὅτε ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Πιαλῆ Πασσᾶ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀτρομήτου κατακτητοῦ Σουλεϊμάνου.

Κατὰ δὲ τὰ 1694 οἱ Βενετοὶ ἐκστρατεύσαντες κατὰ τῆς Χίου τὴν ἐκυριεύσαν· ἀλλ' οἱ Χῖοι μὴν ὑποφέροντες τὰς τυραννίας, ἀρπαγὰς καὶ καταπιέσεις τῶν Βενετῶν ἀρχόντων, προσεκάλεσαν τὸν Τουρκικὸν στόλον καὶ καθυπεβλήθησαν κατὰ τὰ 1695 ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Τουρκίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτου, ὅστις ἐχάριτεν εἰς αὐ-

τοὺς διάφορα προνόμια, τὰ ὅποια ὅλοι οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἀνεκαίνιζον. Ταῦτα δὲ ἦσαν.

α. Νὰ διοικῆται ἡ νήσος ὑπὸ πέντε Δημογερόντων, τῶν ὁποίων αἱ ἀποφάσεις εἰς ὅλας τὰς μεταξὺ Χριστιανῶν διαφορὰς νὰ ἦναι ἀνέκκλητοι.

β. Νὰ μὴ πληρώνωσιν ἄλλον φόρον, εἰμὴ τὴν κεφαλητιῶνα καὶ 5000 γρόσια διὰ τὸ λεγόμενον ταχρηλι.

γ. Ν' ἀνακαινίζωσιν ἐλευθέρως τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν ναοὺς.

δ. Νὰ περιφέρονται ἐλευθέρως εἰς τὰς λιτανίας οἱ Σταυροὶ καὶ αἱ εἰκόνες.

ε. Νὰ μὴ τουρκεύωσι κἀνένα Χῖον Χριστιανὸν βιαίως, εἰμὴ μόνον ὅταν οὗτος θελήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ τοιαύτην θέλησιν ἐνώπιον τῶν Δημογερόντων.

Οἱ κάτοικοι τῆς Χίου εἶχον τοσοῦτον ἀυξηθῆ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1820 ἡ πόλις καὶ τὰ χωρία τῆς νήσου Χίου περιεῖχον 117 χιλιάδας ψυχὰς Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, χιλίους περίπου τῆς Δυτικῆς, ἰσαριθμοὺς Τούρκους, καὶ ἑκατὸν περίπου ψυχὰς Ἑβραίων. Ἐκ τούτων ἡ μὲν πόλις κειμένη κατὰ τὸ ἀνατολικὸν παραθαλάσσιον περιεῖχε 2100 περίπου οἰκίας καὶ 25000 ψυχὰς· τὰ δὲ χωρία, ἐξήκοντα τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, περιεῖχον 95 σχεδὸν χιλιάδας. Ἡ πρό ὀφθαλμῶν εἰκονογραφία παριστᾷ τινὰς τῶν ἀντικρῶ τοῦ φρουρίου οἰκιῶν καὶ ἄλλων δημοσίων οἰκοδομῶν, μέρους τοῦ πρὸς τὴν πόλιν τείχους τοῦ φρουρίου, τὴν πρὸ αὐτοῦ μεγάλην πλατείαν τὴν ὀνομαζομένην Βουνάκι, καὶ τὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς ὠρεῖαν Κρήνην ὀνομαζομένην Καينوῦριαν ἑρῦσιν.

Ἡ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς αὕτη κρήνη ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1792 ὑπὸ τοῦ Μελέκ Πασσᾶ Χίου, μεγάλου Βεζύρου τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους, δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων. Εἰς τὸ ἀκρωτεν μέρους ἐκάστης τῶν τεσσάρων πλευρῶν ὑπάρχουσιν ἀναγεγλυμμένοι διὰ χρυσῶν γραμμῶν διάφοροι στίχοι εἰς Τουρκικὴν, Περσικὴν καὶ Ἀραβικὴν γλῶσσαν, κάμνοντες μνεῖαν τοῦ εἰρημένου θεμελιωτοῦ αὐτῆς καὶ τινῶν τῶν κατ' αὐτὸν. Τὸ δὲ ὕδωρ ταύτης τῆς κρήνης κατεβίβασεν ὁ Μελέκ Πασσᾶς δι' ὑπογείων ὀχετῶν ἐκ τοῦ χωρίου Δαφνῶνος. Ἀφοῦ δὲ ἀπετελέσθη ἡ ἐργασία, συνεκέρασε τὸ πρῶτον αὐτῆς ὕδωρ μετὰ ζαχάρους καὶ ἀρωμάτων, διὰ νὰ πίνῃ ὁ λαὸς ἀπ' αὐτῆς δωρεάν

ἐπὶ 15 ἡμέρας τὸ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὀνομαζόμενον σερμπέτι εἰς μνημόσυνον τοῦ μεγαλοδῶρου θεμελιωτοῦ. Μέχρι δὲ τῆς σήμερον τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης ἐπαρκεῖ εἰς τὰς χρεῖας τῶν πλείστων κατοίκων τῆς πόλεως. (ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.

Ἡ Δημοσίος ἐκπαίδευσις, ὡς ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὡς ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἀπαιτεῖ, διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους, διακρινομένους ἀπ' ἀλλήλων· οὗτοι δὲ εἶναι ἡ διδασκαλία, ἡ ἐπιτήρησις, καὶ ἡ διεύθυνσις.

Ἡ διδασκαλία εἶναι τριῶν βαθμῶν προκαταρκτικῆ, δευτερεύουσα καὶ ἀνωτάτη.

Ἡ προκαταρκτικὴ διδασκαλία διαιρεῖται πάλιν εἰς στοιχειώδη καὶ ἀνωτέραν· ἡ στοιχειώδης περιλαμβάνει τὴν εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τῆς κοινωνίας ἀναγκαίαν μάθησιν, ἣτοι, τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν, τὴν θρησκευτικὴν ἠθικὴν καὶ τὰς τέσσαρας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς· εἶναι δὲ ἡ αὕτη διὰ τὰ ἄρβυρα καὶ θήλα· ἡ δὲ ἀνωτέρα προκαταρκτικὴ διδασκαλία περιλαμβάνει τὰς ἀναγκαίας γνώσεις εἰς τοὺς ἀπλοὺς πολίτας καὶ τοὺς βιομηχάνους, αὗται δὲ εἰσὶν αἱ συνήθεις γνώσεις τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ ἐπὶ τοσοῦτον ἀναγκαία αὕτη διδασκαλία δὲν εἶναι εἰσέτι ἐντελῶς διοργανισμένη, οὔτε θέλει δυναθῆ νὰ διοργανισθῇ, πρὶν ἢ μελετηθῶσι καλλίτερα αἱ πρὸς τοῦτο ἀρμόζουσαι ἀναγκαῖαι τροποποιήσεις· ἐν τοσοῦτῳ διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐκ τοῦ ἐνὸς βαθμοῦ τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας εἰς τὸν ἄλλον μετάβασιν, ἐσύστησαν κατὰ τὴν περιφέρειαν ἐκάστου νομοῦ Διδασκαλεῖα, ὅπου μετὰ τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ διαδώσωσι, διδάσκειται ταυτόχροτως καὶ ἡ μέθοδος τῆς παραδόσεως ἐνὸς ἐκάστης τῶν προκειμένων τούτων γνώσεων. Τοιαῦτα ὁμῶς διδασκαλεῖα δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὴ μόνον διὰ τὰ ἄρβυρα· διὰ δὲ τὰ θήλα λείπουσιν εἰσέτι.

Ἡ δὲ δευτερεύουσα διδασκαλία ὑποδιαιρεῖται ὡσαύτως εἰς δύο κλάδους, ἐκ τῶν ὁποίων, ὁ μὲν ἐμπεριλαμβάνει τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν ἀναγκαίαν δι' ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, ὅσα διεκπεραιούνται

διὰ τῶν νοσητικῶν δυνάμεων, ὁ δὲ τὴν εἰδικὴν δι' ἕκαστον αὐτῶν ἐκπαίδευσιν· τὰ διὰ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν προσδιωρισμένα καταστήματα εἶναι τὰ Βασιλικά καὶ δημοτικὰ γυμνάσια, τὰ παιδαγωγεῖα καὶ τὰ οἰκοτροφεῖα· τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτετραμμένα νὰ χορηγῶσι μέρος τῆς διδασκαλίας, τὰ δὲ δευτέρα ἀπλῶς περιωρισμένα εἰς τὸ νὰ προγυμνάζωσι τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς σειρὰς τῶν μαθημάτων τῶν γυμνασίων, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν αὐτάς. Τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς παραδιδόμενα μαθήματα εἶναι, Φιλολογία ἀρχαία καὶ νεωτέρα, ἱστορία, φυσικὴ ἱστορία, μαθηματικὴ, φυσικὴ, χημεία καὶ φιλοσοφία· τὰ δὲ δασονομικά, στρατιωτικά καὶ ναυτικά σχολεῖα χορηγοῦσι καὶ συμπληροῦσι τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ δευτερεύουσα ἐκπαίδευσις ἐμπεριλαμβάνει ὁμοίως κατὰστημα ὁμοίον τῷ προπαρασκευάζοντι τοὺς διδασκάλους τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαίδευσεως· δηλαδὴ διδασκαλεῖον προπαρασκευάζον τοὺς καθηγητὰς τοῦ βαθμοῦ τούτου τῆς ἐκπαίδευσεως. Τοῦτο δὲ ὑπάρχει ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν ἄμισον ἐφορείαν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα τὸ τῶν γραμμάτων δηλαδὴ ἡ τῶν ἐπιστημῶν· ἐκ τούτου ὁμῶς τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκπαίδευσεως ἐλλείπουσιν ἀκόμη τινὰ παιδαγωγεῖα, καὶ τινὰ εἰδικὰ σχολεῖα, ἐν διδασκαλεῖον διὰ τοὺς ἐπαγγελομένους τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ παιδαγωγεῖα καὶ τὰ οἰκοτροφεῖα τῶν θηλέων, ἐν δημοσίον σχολεῖον τῶν χειροτεχνημάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἐν ἐμπορικῶν σχολεῖον, ἐν σχολεῖον τῆς γεωργικῆς, καὶ ἐν σχολεῖον τῆς διοικητικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ δὲ ἀνωτάτη διδασκαλία ἐμπεριέχει τὸ Πανεπιστήμιον, διαιρούμενον εἰς εἰκοσιπέντε τμήματα, Ἀκαδημίας καλούμενα καὶ διεθυνόμενα ἕκαστον ὑφ' ἐνὸς πρυτάνεως· ὑπάρχουσι δὲ Ἀκαδημῖαι εἰς τοὺς κυριωτέρους νομοὺς τοῦ κράτους, ὧν αἱ μὲν συνίστανται ἀπὸ ὅλας τὰς σχολὰς, δηλαδὴ τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὴν τῆς ἰατρικῆς, τὴν τῆς νομικῆς καὶ τὴν τῆς θεολογίας, αἱ δὲ ἐκ τινῶν μόνον ἀπὸ ταύτας. Μεταξὺ δὲ τῶν πολυαριθμῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Γαλλίας διακρίνονται κυρίως ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ἡ τῶν ἐπιστημῶν, ἡ τῶν ὠραίων τεχνῶν, καὶ ἡ τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, καθιδρυμένα ἐν Παρισίοις καὶ ἀποτελοῦσαι αἱ πέν-

τε τὸ ὀνομαζόμενον *Γαλλικὸν Ἰνστιτούτον*. Τὸ δὲ πολυτεχνικὸν σχολεῖον, τὸ *Γαλλικὸν γυμνάσιον*, ἢ *Βασιλικὴ βιβλιοθήκη*, ὁ *Φυσικὸς κήπος* καὶ ἄλλα τινὰ, εἰσὶν εἰδικὰ καταστήματα τοῦ βαθμοῦ τούτου τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως.

Ἄλλ' ὁ βαθμὸς οὗτος τῆς ἀνωτάτης διδασκαλίας, καίτοι πλουτῶν κατὰ τὰς πλείστας μαθήσεις, ἠδύνατο ὅμως νὰ λάβῃ ἀκόμη μεγάλας βελτιώσεις. Διότι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ὀλίγα μὲν σχολαὶ γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, ὀλιγώταται δὲ τῆς ἰατρικῆς· ἐκ δὲ τῶν δύο ἐτέρων, αἱ μὲν Νομικαὶ ἀπαιτοῦσιν ἔτι ἔδρας τινάς, αἱ δὲ Θεολογικαὶ εἶναι ἀσυμπλήρωτοι· καὶ πρὸς τούτους εἶναι ἀνάγκη νὰ συστηθῇ ἔδρα τις ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς διδασκαλίας.

Πρὸς βοήθειαν δὲ τῆς διδασκαλίας ὄλων τῶν βαθμῶν ἐξαρτῶνται ἐξ ἐκάστου αὐτῶν, μεγάλα βοηθήματα ἐκπαιδεύσεως, οἷον συλλογαὶ φυσικῶν ἀντικειμένων, χημεῖα, μουσεῖα φυσικῆς ἱστορίας, βιβλιοθήκαι, ἀστεροσκοπεῖα, βοτανικοὶ κήποι κ.τ.λ.

Ὁ δὲ κλάδος τῆς ἐπιτηρήσεως διαιρεῖται εἰς τρεῖς βαθμούς· ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος, ὀνομαζόμενος *Νομαρχικὸς*, ἢ *προκαταρτικὸς*, ἐμπεριλαμβάνει τὴν ἐπιτήρησιν ὄλων τῶν προκαταρτικῶν καὶ στοιχειωδῶν σχολείων καὶ διδασκαλείων τοῦ πρώτου βαθμοῦ· ἐνεργεῖται δὲ ὑπὸ ἰδιαιτέρων ἐπιτηρητῶν, ἐξ ὧν ὑπάρχει ἀνά εἰς εἰς ἕκαστον νομόν· ὁ δὲ δεύτερος, ὀνομαζόμενος *Ἀκαδημακὸς*, ἐμπεριλαμβάνει ὅλα τὰ γυμνάσια *Βασιλικὰ* καὶ *δημοτικά*, τὰ παιδαγωγεῖα καὶ οἰκοτροφεῖα καὶ τὰ διδασκαλεῖα αὐτῶν, ἐνεργούμενος ὑπὸ δύο *Ἀκαδημαϊκῶν* ἐπιτηρητῶν· ὁ δὲ τρίτος βαθμὸς τῆς ἐπιτηρήσεως εἶναι ὁ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ἐνεργούμενος ὑπὸ δύοδεκα γενικῶν ἐφόρων, ἐξ ὧν ἐξ δια τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐξ δια τὰ γράμματα.

Ὁ δὲ τρίτος κλάδος τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως εἶναι, ὡς εἶπαμεν, ἢ διεύθυνσις. Αὕτη δὲ κατὰ μὲν τὰ στοιχειώδη προκαταρτικὰ σχολεῖα ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ Συνεδρίου, κατὰ δὲ τὰ ἀνώτερα προκαταρτικὰ ὑπὸ τοῦ ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου· κατὰ δὲ τὰ διδασκαλεῖα ὑπὸ τῆς ἐπιτηρητικῆς ἐπιτροπῆς· κατὰ δὲ τὰ γυμνάσια ὑπὸ τοῦ ὀνομαζόμενου Διοικητικοῦ γραφείου· κατὰ δὲ τὰς *Ἀκαδημίας* ὑπὸ τῆς *Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου*· ὁ δὲ ὑπουργὸς τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως, ὡς φέρων τὴν ἐπωνυμίαν ἀρ-

χιδιδασκάλου τοῦ Πανεπιστημίου, σκέπτεται μετὰ τοῦ βασιλικοῦ Συμβουλίου περὶ πασῶν τῶν γενικῶν ἐργασιῶν.

Πολλοὶ πρὸς τούτους ἐπιτροπαὶ τακτικαὶ καὶ ἔκτακτοι συμμετέχουσιν ὁμοίως τῶν ἐργασιῶν ἐκάστου τῶν τριῶν τούτων κλάδων τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως. Μεταξὺ δὲ τούτων διακρίνονται κυρίως αἱ ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαὶ τῶν τεσσάρων σχολῶν, αἵτινες χορηγοῦσι τοὺς βαθμούς τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ πρὸς τούτους αἱ εἰς ἕκαστον νομόν ἀνά μία ὑπάρχουσαι ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαὶ, προεδρευόμεναι ὑφ' ἑνὸς Πρυτάνεως, ἢ ἐπιτηρητοῦ *Ἀκαδημαϊκοῦ*, καὶ διανέμουσαι τὰ διπλώματα τῆς προκαταρτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐκτακταὶ δὲ ἐπιτροπαὶ διοριζόμεναι κατ' ἔτος, ἐνεργοῦσι τὰς ἐξετάσεις τῶν διδασκαλείων, καὶ προεδρεύουσιν εἰς τὰς δοκιμασίας τῶν εἰς τὰς σχολὰς κατατάξεων τῶν φοιτητῶν.

(ἐρανισθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Π. Κ.)

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

Ἐνῶ ὁ Στρατοπεδάρχης Μαυρίκιος Κόμης τῆς Σαξονίας διέβαινέ ποτε πλησίον τοῦ Παντίνου, χωρίου τῶν Παρισίων, κλέπτῃ τις χαιρετήσας αὐτόν, ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς ἀμάξης αὐτοῦ κρατῶν τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας, δείξας δὲ πρὸς τὸν Κόμητα τὸ ὑπὸ τὸν πῖλον αὐτοῦ πυροβόλον, εἶπε πρὸς αὐτόν.

Πρέπει γὰρ μοι δώσης 200 χρυσῶ νομίσματα· καὶ πρὸ πάντων πρόσθεε μὴ κάμης ταραχὴν· δὲν ἔχω μετ' ἐμ' αὐτοῦ τοιαύτην ποσότητα χρημάτων, ἀπεκρίθη ὁ Κόμης· μοι δίδεις τὸν λόγον τῆς τιμῆς σου, ὅτι δύναμαι γὰρ εἰλθῶ αἰρῖον ἀρόπως εἰς τὰ ἀνάκτορά σου διὰ τὰ μοι μετρήσης αὐτά· ἐπανέλαθεν ὁ κλέπτης· μάλιστα· εἶπεν ὁ Κόμης· καὶ κατὰ ποίαν ὥραν; - περὶ τὴν 10 πρὸ μεσημβρίας. - Τοῦτο μὲ ἀρκεῖ· εἶπεν ὁ κλέπτης καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

Τὴν δὲ ἐπαύριον κατὰ τὴν 10 πρὸ μεσημβρίας ἀνήγγειλαν πρὸς τὸν Κόμητα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅστις ὠμίλησε χθὲς καθ' ὁδὸν μετ' αὐτοῦ ζητεῖ νὰ παρουσιασθῇ. Εἰσαγάγετε αὐτόν· ἀπήντησεν ὁ Κόμης πρὸς τοὺς ὑπηρέτας, τοὺς ὁποίους διέταξε νὰ παραμερίσσει. Δὲν ἐφοβήθη εἶπεν, ὁ Στρατοπεδάρχης πρὸς τὸν κλέπτην, μὴ διατάξω τὴν κράτησίν σου; - ὅχι· ἀπεκρίθη ὁ κλέπτης· ὅταν ὁ Στρατοπεδάρχης τῆς Σαξονίας δίδῃ τὸν λόγον τῆς τιμῆς σου, πᾶς τις ὀφείλει γὰρ πιστεῖσθαι εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ Στρατοπεδάρχης τῷ ἔδωσε τὰ 200 χρυσῶ νομίσματα, καὶ πρὸς τούτους καὶ ἄλλα ἑκατὸν λέγων, ἠ. λάβε τὰ διακόσια τὰ ὅποια σὲ χρεωστῶ, καὶ πρὸς τοὺς καὶ ἕτερα ἑκατὸν διὰ τὴν ἄρθήν κρίσιν, τὴν ὅποιαν ἔκαμες ».